

Asya Studies

Akademik Sosyal Araştırmalar / Academic Social Studies
Year: 8, Number: 30, p. 113-138, Winter 2024

Türkçe Eğitimi ve 21. Yüzyıl Becerileri: Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında 21. Yüzyıl Becerilerinin Varlığı*

Turkish Education and 21st Century Skills: The Presence of 21st Century Skills in Secondary School Turkish Textbooks

ISSN: 2602-2877 / E-ISSN: 2602-263X

Araştırma Makalesi
Research Article

Makale Geliş Tarihi
Article Arrival Date
15/11/2024

Makale Kabul Tarihi
Article Accepted Date
25/12/2024

Makale Yayın Tarihi
Article Publication Date
29/12/2024

Asya Studies

Öz

Eğitim ve öğretim sürecinin temel kaynağı ders kitaplarıdır. Türkçe eğitimi verilirken kullanılan temel kaynak ise Türkçe ders kitaplarıdır. Türkçe ders kitapları, içinde barındırdıkları metinler aracılığıyla eğitim ve öğretim sürecinin işleyişine katkı sağlamaktadır. Ders kitaplarındaki metinler, gözle görülen harf veya harf topluluklarından ibaret değildir. Bu metinler, kendi içinde becerileri barındırmakta ve bu becerileri, kavramlar sayesinde bireylere aktarmaya çalışmaktadır. Bu araştırmada ortaokul Türkçe ders kitaplarında 21. yüzyıl becerilerinin nasıl ve ne sıklıkla ele alındığını tespit etmek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda Talim ve Terbiye Kurulunun belirlemiş olduğu 21. Yüzyıl Beceri Modeli temel alınarak 2023-2024 Eğitim Öğretim Yılı'nda Türkçe derslerinde kullanılan Millî Eğitim Bakanlığı onaylı 4 farklı yayınevine ait 4 adet Türkçe ders kitabındaki çeşitli metin türlerinden 32 metin incelenmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmaya dayanan çalışmada amaca hizmet etmesi bakımından hem doküman analiz hem de betimsel analiz kullanılmıştır. Analizlerden elde edilen veriler tablo ve şekiller aracılığıyla sunulmuştur. Bulgular bölümünde grafikler kullanılarak frekans değerleri sayısal veri olarak belirtilmiştir. Her grafiğin altında ise incelenen metinlerdeki 21. yüzyıl becerisi kapsamına giren ifadeler alıntılanmış ve alıntılanan ifadelerin ilgili olduğu beceriyle ilişkisi açıklanıp yorumlanmıştır. Sonuç bölümünde ise ilgili metinlerde en çok okuryazarlık becerilerinin, en az ise dil ve iletişim becerilerinin yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Daha önce yapılmış olan benzer çalışmalarla sonuçlar karşılaştırıldıktan sonra konuyla ilgili olarak öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: 21. Yüzyıl Becerileri, Türkçe Ders Kitapları, Türkçe Eğitimi

Abstract

The main source of the education and training process is textbooks. The main source used in Turkish education is Turkish textbooks. Turkish textbooks contribute to the functioning of the education and training process through the texts they contain. The texts in textbooks are not just letters or letter groups that can be seen with the naked eye. These texts contain skills within themselves and try to transfer these skills to individuals through concepts. The aim of this study was to determine how and how often 21st century skills are addressed in secondary school Turkish textbooks. For this purpose, 32 texts from various text types in 4 Turkish textbooks belonging to 4 different publishing houses approved by the Ministry of National Education and used in Turkish lessons in the 2023-2024 Academic Year were examined based on the 21st Century Skills Model determined by the Board of Education and Training. Qualitative research method was used in the research. In the study based on qualitative research, both document analysis and descriptive analysis were used to serve the purpose. The data obtained from the analyzes were presented through tables and figures. In the findings section, frequency values were indicated as numerical data using graphs. Under each graph, the expressions included in the 21st century skills in the texts examined are quoted and the relationship between the quoted expressions and the relevant skill is explained and interpreted. In the conclusion section, it was concluded that literacy skills were included the most in the relevant texts, while language and communication skills were included the least. After comparing the results with similar studies conducted before, suggestions were presented regarding the subject.

Keywords: 21st Century Skills, Turkish Course Books, Turkish Education

Atf Bilgisi / Citation Information

Ahat, O., & Kıymaz, M. S. (2024). Türkçe eğitimi ve 21. yüzyıl becerileri: Ortaokul Türkçe ders kitaplarında 21. yüzyıl becerilerinin varlığı. *Asya Studies*, 8(30), 113-138. <https://doi.org/10.31455/asya.1585724>

*Bu araştırma, birinci yazar tarafından ikinci yazar danışmanlığında hazırlanan yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

GİRİŞ

Geleceğin yetişkinleri olan çocuklara sistemli bir şekilde becerilerin aktarıldığı yer okullardır. Okullarda yürütülen eğitim ve öğretim sürecinde temel kaynak olarak ders kitapları kullanılmaktadır (Kıymaz vd., 2023). Ders kitapları, günümüz koşulları doğrultusunda belli aralıklarla güncellenmektedir. Teknolojinin eğitim alanındaki kullanımıyla ders kitaplarının öneminin azaldığı düşünülmekte ama hem modern toplumlarda hem de geleneksel toplumlarda ders kitapları eğitimdeki önceliğini korumaya devam etmektedir (Özkan, 2010). Türkçe derslerinde de birçok farklı kaynak kullanılmasına rağmen temel kaynak olarak Türkçe ders kitapları birincil olarak kullanılmaktadır.

İnsanların hayatlarında anlamaya, anlatmaya ya da uygulamaya dayalı her şey birer beceri gerektirir. Hayatın her alanında karşılaşılan beceri kavramı, insanların yaşamlarını şekillendirirken iş hayatından eğitim hayatına kadar çok geniş bir çevrede etkili olmaktadır. Beceriler; kişinin bilgisiyse, tecrübesiyse ve sahip olduğu pratiklik uygulamasıyla birleşerek kişinin belirli bir alanda başarı kazanmasını ve kazandığı başarıyla hem bireysel hayatında hem de sosyal hayatında ilerlemesini sağlar. Çiftçi ve Akça'ya (2019) göre bireylere kabiliyet kazandırılmasına beceri denilmektedir. Becerinin, bir kişinin belirli bir alanda ya da konuda gösterdiği yetenek veya ustalık olduğu söylenebilir.

Eğitim ve öğretim sürecinin ayrılmaz bir parçası olan ders kitapları yüzyıllardır kullanılmaktadır. Her yüzyılın farklı ihtiyaçlarının olduğu göz önünde bulundurulduğunda yaşadığımız yüzyılın da kendine göre ihtiyaçlarının olduğu sonucuna ulaşılabilir. Her yüzyılın kendi ihtiyaçlarının karşılanması için o yüzyılda yaşayan bireylerin sahip olunması gereken beceriler bulunmaktadır. İçinde olunan 21. yüzyılda da bireylerin ihtiyaçlarını giderebilmesi için sahip olmaları gereken beceriler vardır. Bu becerilerin kazandırılması için ders kitaplarındaki içeriğin önemli olduğu söylenebilir.

Türkçe Eğitimi ve 21. Yüzyıl Becerileri

21. yüzyıl becerileri üzerine birçok kurum, kuruluş ve kişi araştırma yapmıştır. Yapılan araştırmalarda 21. yüzyıl becerileri çeşitli açılardan sınıflandırılmıştır. Sınıflandırmalarda birçok farklı isimle birçok farklı sınıflandırmanın yapıldığı görülmektedir. Bu farklılıkların sebepleri üzerine düşünüldüğünde 21. yüzyıl becerilerinin çağın değişen ihtiyaçları doğrultusunda sürekli güncellenmesinin etkili olduğu söylenebilir. 21. yüzyılın geniş bir zaman dilimini kapsaması ve gelişen teknoloji ile yapay zekâ sistemleri göz önünde bulundurulduğunda 21. yüzyıl becerilerinin önümüzdeki süreçte değişme ihtimalinin yüksek olduğu söylenebilir.

Türkçe eğitimi, özellikle eleştirel düşünmenin ve problem çözmenin geliştirilmesinde önemli katkılar sağlar. Problem çözebilen, değerlendirebilen, sorgulayabilen, yorumlayabilen ve eleştirel düşünebilen bireyleri yetiştirmek Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın hedefleri arasında yer almaktadır (MEB, 2019; MEB, 2024). Dinleme/okuma ve diğer anlama etkinlikleri, toplantılardaki metinlerin ayrıntılarının incelenmesini ve eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmelerini sağlamaktadır. Öğrenciler, bir metni analiz ederken verilmek istenen mesajı, metnin bağlamını, kullanılan dilin özelliklerini görmeyi ve değerlendirmeyi öğrenirler. Bu süreç, öğrencilerin analitik düşünme kapasitelerini artırır. Daha önce yapılan araştırmalarda (Tatar ve Soylu, 2006; Güneyle vd., 2010; Kaya, 2017; Karakuş Aktan vd., 2021) Türkçe dersinin diğer derslerdeki başarı oranını olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir. Bir dil olarak Türkçe, insanın düşüncelerinin kaynaklık ettiği bilimsel disiplinlerle yakın ilişki içindedir (Maden, 2021). Bundan hareketle Türkçe eğitiminin; hem bir dil olarak Türkçe ile ilgili hem de matematik dersindeki başarıyı arttıran sayısal okuryazarlık becerisiyle, İngilizce dersindeki başarıyı arttıran ana dilde ve yabancı dillerde iletişim becerisiyle, sosyal bilgiler dersindeki başarıyı arttıran sosyal ve kültürel farkındalık becerisiyle ilişkili olduğu çıkarımı yapılabilir. Müzik dersindeki başarıyı arttıran etkin dinleme becerisinin, resim dersindeki başarıyı arttıran görsel okuryazarlık becerisinin, coğrafya dersindeki başarıyı arttıran çevre okuryazarlığı becerisinin, fen bilgisi dersindeki başarıyı arttıran sağlık okuryazarlığı becerisinin de Türkçe eğitimiyle ilişkili olduğu söylenebilir.

Dijital çağın değişimleri, dijital ya da teknolojik okuryazarlık becerilerinin ve yaratıcı düşünme özelliklerinin geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Türkçe eğitimi, bu becerilerin kazandırılmasında da etkilidir. Teknoloji ve yapay zekânın gelişim gösterdiği bu yüzyıl, bilgilerin doğru bir şekilde aranması, değerlendirilmesi ve kullanılması olanaklarını içerir. Günümüz dünyasında insanlar, yeni nesil bireylerin dijital ortama uygun ve çok yönlü becerilere sahip olmaları için eğitim sistemlerinde değişime gitmiştir (Dilekçi ve Karatay, 2021). Türkçe derslerinin dijital ortamda kullanımı, öğrencilerin bu konuda bilgi edinmelerine ve teknolojinin Türkçe eğitiminin bir parçası olmasına yardımcı olur. Öğrencilerin, sosyal medya (Instagram, X, Tiktok, Facebook, Youtube, Snapchat, LinkedIn, Telegram, Pinterest vb.) gibi

dijital platformlarda yazma, çizme, okuma, konuşma ve paylaşma çalışmaları ile üretkenlik becerilerini dijital ortamda göstermelerine katkı sunmaktadır. Yazma etkinliklerinden biri olan yaratıcı yazmanın 21. yüzyıl becerileriyle ilişkisi Şekil 1’de gösterilmiştir.

Şekil 1: Yaratıcı Yazma Etkinliğiyle 21. Yüzyıl Becerilerinin Gelişimi

Şekil 1’e bakıldığında yaratıcı yazma etkinliğine öğrencinin yaparak ve yaşayarak katılımı söz konusu olduğundan öğrencinin aktif öğrenme becerisinin, bu etkinlik için ortaya yazılı bir ürün koymak gerektiğinden yaratıcı ve yenilikçi düşünme becerisinin, bu düşünmenin sonunda ortaya somut bir ürün çıktığından üretkenlik becerisinin, ortaya çıkan ürün katılımcının kendi potansiyeline olan inancına olumlu yönde katkı sağlaması açısından öz yeterlik becerisinin, bir şeyleri yapabilme yeterliğini kendinde bulan katılımcının öz güven becerisinin ve tüm bu durumlar bireyi rahatlığa / mutluluğa kavuşturduğundan psikolojik iyi oluş becerisinin geliştiği söylenebilir.

Türkçe derslerinde yapılan grup çalışmaları ve tartışmalar; takım hâlinde çalışmayı sağlayarak iş birlikli çalışma becerisini ve fikir alışverişini yaparak müzakere etme becerisini destekler niteliktedir. Hayatın her anında iyi bir sözlü anlama becerisi edinmek; dinleme ve konuşma eğitiminin, etkinliklerinin birlikte yapılması ile yakından ilgilidir (Kıymaz ve Doyumğaç, 2020). Müzakere etme becerisinde hem dinleme hem de konuşma becerisi birlikte gerçekleşerek iletişime olumlu yönde yansır. En az iki kişi için iş birlikli çalışma gerektiren konferans, münazara, röportaj, mülakat gibi etkinliklerde konuşma becerisinin gelişimi olumlu yönde ilerler. Konuşma becerisi gelişme gösterince de bu durum etkin dinleme becerisine, ana dilde ve yabancı dillerde iletişim becerisine katkı sağlar. Grup olarak okuma, soru sorarak okuma, tartışarak okuma ve söz korusu; iş birliği gerektiren okuma teknikleridir (Özbay, 2009). İşbirlikli çalışma süreci içinde sosyalleşmenin artmasıyla birlikte empati kurma, planlama ve organizasyon, esneklik ve uyum, çatışma çözme, liderlik, sorumluluk alma ve sorumlu karar verme gibi beceriler de gelişim gösterebilir.

Türkçe eğitiminde okuma becerisinin alt boyutlarından biri olan görsel okuryazarlık becerisini kazanmış olan bir öğrenci; ders kitabındaki metni okumadan sadece metne ait görsellere bakarak metnin içeriği hakkında bilgi sahibi olabilir, sosyal medyadaki yazışma sürecinde karşılaştığı emojilerin (resimce) anlamlarını daha iyi kavrayabilir, bir firmanın reklam panosundaki görsellerin amaca hizmet etme durumuna eleştirel bir gözle bakabilir. Okunan metnin hikâye haritası çıkarılırken, metin planı için

akış şemaları kullanılırken ve metnin özetini tablo şeklinde yazarken görsellerden faydalanılmaktadır. Türkçe eğitiminde görsellerin kullanılması disiplinler arası düşünme, öğrenme ve anlam kurmayı geliştirmektedir (Özbay, 2009). Tüm bu durumlar görsel okuryazarlık becerisinin gelişmesini sağlamakta ve görsel okuryazarlığın önemini vurgulamaktadır.

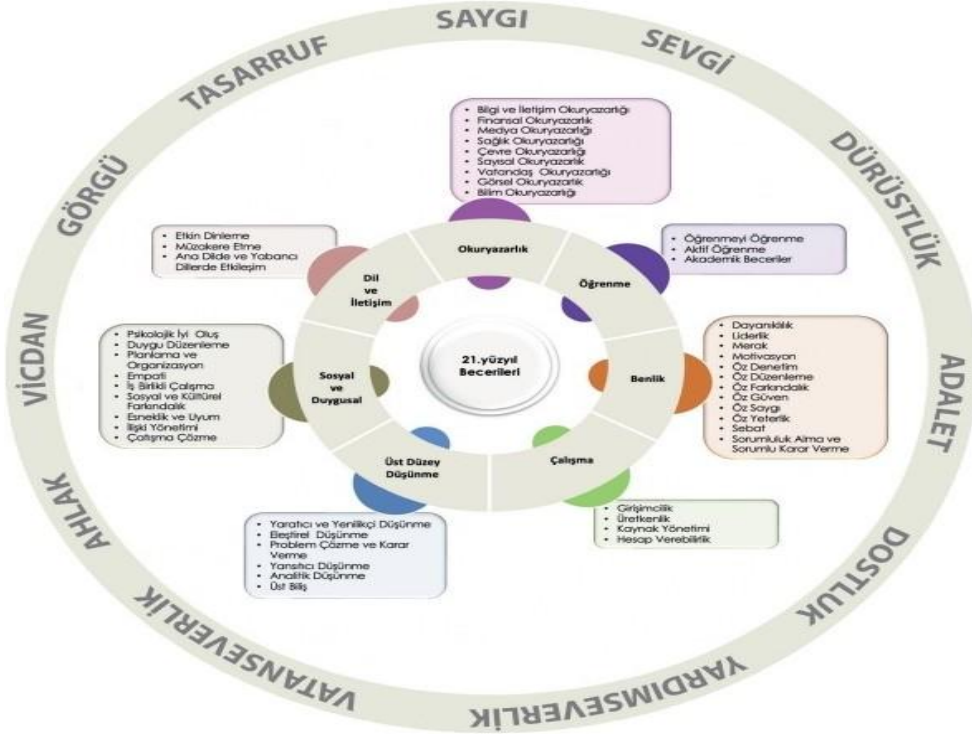
Dil bilgisi, Türkçe eğitiminin kapsamına giren öğrenme alanlarından biridir. Dil bilgisi sayesinde sesler, kavramlar, cümleler ve paragraflar bir sistem dâhilinde anlamlı hâle gelir. Bu anlamlılık yazarken harflerin, konuşurken ise seslerin doğru bir telaffuz ile karşı tarafa iletilmesini sağlar. Daha önce yapılan araştırmalarda (Şener, 2005; Başaran ve Erdem, 2009; Topçuoğlu ve Özden, 2019; Biçer ve Alan, 2019; Yüksel, 2022) güzel konuşma becerisine sahip olan insanların daha özgüvenli oldukları tespit edilmiştir. Yani dil yapıları sayesinde konuşma becerisi düzgün olan bir öğrenci, sosyal ortamda kendini daha iyi ve daha rahat bir şekilde ifade eder ve bu durum o öğrencinin ana dilde iletişim becerisinin, öz saygı becerisinin, öz yeterlik becerisinin ve öz güven becerisinin gelişmesine olumlu yönde yansır.

Türkçe eğitim ve öğretimi; dinleme, konuşma, okuma, yazma becerileriyle ve dil bilgisi (dil yapıları) öğrenme alanıyla birlikte 21. yüzyıl becerilerinin kazandırılmasında önemli bir yere sahiptir. Dil eğitimi, sadece dil ve iletişim becerilerinin gelişmesiyle değil, aynı zamanda okuryazarlık becerilerinin, öğrenme becerilerinin, benlik becerilerinin, çalışma becerilerinin, üst düzey düşünme becerilerinin, sosyal ve duygusal becerilerin gelişmesiyle de ilgili olup disiplinler arası bir öneme sahiptir. Türkçe eğitimi; 21. yüzyılda ihtiyaç duyulan becerilerin şekillenmesinde, bireylerin başarılı ve yetkin olmalarında yadsınmaz bir öneme sahiptir.

21. Yüzyıl Beceri Modeli

21. Yüzyıl Becerileri ve Değerlere Yönelik Araştırma Raporu, 21. yüzyıl becerileri üzerine ülkemizde yapılan en güncel ve en kapsamlı çalışmadır. Türel vd. (2023) tarafından hazırlanan bu rapor, TTKB tarafından yayımlanmıştır. Şekil 2'ye bakıldığında 21. Yüzyıl Beceri Modeli'nde öğrenme becerileri, benlik becerileri, çalışma becerileri, üst düzey düşünme becerileri, sosyal ve duygusal beceriler, okuryazarlık becerileri, dil ve iletişim becerileri olmak üzere toplamda 7 ana beceri sınıfı olduğu görülmektedir. Her bir ana beceri sınıfı için birbirinden farklı olmak üzere toplamda 46 alt beceri yer almaktadır.

Şekil 2: 21. Yüzyıl Beceri Modeli (Türel vd., 2023: 15)

Sosyal ve duygusal becerilerin açıklamaları aşağıda yazılmıştır.

Psikolojik İyi Oluş: Anlamli bir hayat için kişinin potansiyellerini vurgulayan ve kişinin yaşamındaki pozitif işlevselliği ön plana çıkaran bir beceridir (Telef, 2013; Demirci ve Şar, 2017). Bireyin kendi gelişimiyle ilgili olan tutumunun olumlu bir durumda olmasının psikolojik iyi oluş olduğu söylenebilir.

Duygu Düzenleme: Kişinin kendi duygusunu fark etmesini, yeni bir duygusal durumun başlatılmasını ve devam eden duygusal duruma ait tepkilerin kontrollü bir şekilde değiştirilebilmesidir (Vardi ve Demiriz, 2021). İnsanın kendisiyle olan etkileşimi ve toplum ile olan iletişimi esnasında ortaya çıkan duygunun duruma göre ayarlanabilmesine duygu düzenlemesi denir.

Planlama ve Organizasyon: Barkowski ve Burke (1996), planlamayı farklı durum seçeneklerini değerlendirmeyi sağlayan geleceğe yönelik düşünme becerisi şeklinde ifade etmişlerdir. Organizasyon ise farklı seçenekleri duruma uygun bir şekilde düzenlemektir. Hem planlama hem de organizasyon, geleceğe yönelik yapılır, geçmiş planlanmaz ve organize edilmez.

Empati: Kişinin zihinsel olarak kendisini bir başkasının yerine koyarak onun duygu ve düşüncelerini anladığı ve anladığı duygu ve düşünceleri karşısındakine doğru bir şekilde ifade etme sürecine empati denir (Kasapoğlu, 2006; Aydın, 2009; Ilgar ve Ilgar, 2014; Beyaz, 2016).

İş Birlikli Çalışma: Türk Dil Kurumuna (2024) göre “ortaklaşa yapılan” anlamına gelen iş birlikli kavramı, bireyin bir grup içerisinde üzerine düşen sorumluluğu alarak ortak amaçlar için grup ile uyumlu bir şekilde çalışabilmesine denir.

Sosyal ve Kültürel Farkındalık: Bir kişinin diğer kültürlerle ve diğer toplumlara karşı önyargılarını incelemesi ve derinlerde kendi kültürel ve profesyonel özgeçmişini keşfetmesi sürecidir (Başlı vd., 2017). Kişinin başka toplumların ve kültürlerin varlığının farkında olup bunu kabullenmesi sosyal ve kültürel farkındalık becerisi gerektirmektedir.

Esneklik ve Uyum: İnsanların kendilerini zorlayan ve uyumsuz olan düşünceleri yerine daha dengeli ve uyumlu düşünceleri koyabilmeleri, alternatifler üretebilmeleri ve zor durumları daha baş edilebilir olarak değerlendirebilmeleridir (Gülüm ve Dağ, 2012). Zamanın getirdiği değişikliklere karşı uygun tepkileri vermek ve bu değişikliklere uyum sağlama becerisidir.

İlişki Yönetimi: İlişki sürecinde olunan taraflardan birinin, diğer tarafı kendine bağlı hale getirmek için kullandığı bir araç olarak ifade edilmektedir. (Alici ve Yılmaz, 2017). Her ne kadar bir araç olarak görülse de ilişki yönetimi, bireyin sosyal çevresi ile sağlıklı bir iletişime geçmesi ve bu ilişkiyi sürdürülebilir becerisidir.

Çatışma Çözme: Çatışma yaşayan bireylerin duygularını doğru anlayabilmek, davranışlarını buna göre belirlemek ve sergilemektir (Kiye ve Demir, 2018). Çatışma çözme becerisinde sadece çatışmayı yaşayan bireyler değil, çatışmaya dâhil olmayan biri de çatışmaya dışarıdan müdahale edebilir ve duruma uygun şekilde fikir ve iş birliğine varılmasını sağlayabilir.

Dil ve iletişim becerilerinin açıklamaları aşağıda yazılmıştır.

Etkin Dinleme: Dinleyicinin konuşan bireyi tam olarak anlamayı amaçladığı ve anladığını gösteren geri bildirimlerde bulunduğu dinleme şeklidir (Karatay vd., 2014). Etkin dinlemede dinleyici, konuşmacıya onu anladığını göstermek amacıyla dönüt verdiği için aktif dinleyici konumundadır.

Müzakere Etme: Tarafların birbiriyle rekabet içinde bulunan ihtiyaçlarından ve çıkarlarından kaynaklanan bir çatışmayı çözüme kavuşturmak için gönüllü olarak giriştikleri olumlu bir süreçtir (Özgan vd., 2011). Duygu ve düşüncelerin ya da davranışların konuşulduğu, tartışıldığı ve fikir birliğine varılmak için anlaşmaya çalışıldığı konuşma tarzına müzakere etme denir.

Ana Dilde ve Yabancı Dillerde İletişim: Kavram, düşünce, görüş, duygu ve olguları hem sözlü hem de yazılı olarak ifade etme ve yorumlama; eğitim ve öğretim, iş yeri, ev ve eğlence gibi her türlü sosyal ve kültürel bağlamda uygun ve yaratıcı bir şekilde hem ana dilde hem de yabancı dillerde dilsel etkileşimde bulunmaktır (MEB, 2019).

Üst düzey düşünme becerilerinin açıklamaları aşağıda yazılmıştır.

Yaratıcı ve Yenilikçi Düşünme: Yücel vd. (2022) tarafından yapılan araştırmada yaratıcı düşünmenin yeni bir fikir üretme durumunu ifade ettiği, yenilikçi düşünmenin ise o fikri uygulama boyutunu kapsadığı belirtilmiştir.

Eleştirel Düşünme: Eleştirel düşünme, geçerli ve güvenilir bilgi edinmek için doğru düşünme anlamına gelmektedir; eleştirel düşünebilen kişiler, ön yargılardan bağımsız olarak gerçeği ararlar, açık

sözlü ve hoşgörülü bir çerçeveden dünyaya bakıp algılarlar, olaylar ve olgular karşısında analitik düşünüp sistematik hareket ederler (Alsancak ve Aybek, 2023).

Problem Çözme ve Karar Verme: İnsanların rahatını kaçıran, onları çeşitli endişelere maruz bırakan, huzurlarını kaçıran her türlü olay ve olguya problem denir; bu olumsuz durumları ortadan kaldırmak için var olan durumu iyi analiz ederek olumsuzlukları olumlu duruma çevirebilmek potansiyeline ise problem çözme denir (Oğuz, 2023). Problem çözme sürecinde mantıksal bir sonuca ulaşma durumu ise karar verme becerisini kapsar.

Yansıtıcı Düşünme: Kişinin kendi tecrübelerinden hareketle yeni deneyimler kazanma sürecidir; tecrübeler anlam verip değerlendirmek ve yorum katmak amacıyla gerçekleştirilir (Kesici, 2024). Bireyin yeni bir tecrübe kazanması ya da var olan durumun çözümü için bir plan yapması için kendi bilgisi ve tecrübesi üzerinde düşünme sürecine yansıtıcı düşünme denir.

Analitik Düşünme: Karşılaşılan bir problemi çözmek için, bilgileri uygun parçalara ayırarak ve problemi oluşturan öğeleri göz önüne alarak sonuca varmak için farklı çözüm yolları bulmaya yönelik yürütülen sistematik düşünme tarzıdır (Akdeniz, 2023).

Üst Bilgi: Kişinin kendi düşünme süreçlerinin farkında olması ve bu süreçleri kontrol edebilmesi anlamına gelir (Özsoy, 2008). Üst bilgi becerisinde bireyin hem güçlü hem de zayıf yönlerinin farkında olması ve yeri geldiğinde bunu dile getirebilmesi önem arz eder.

Benlik becerilerinin açıklamaları aşağıda yazılmıştır.

Öz Yeterlilik: Bireysel davranışların en önemli yordayıcısı olan öz yeterlilik, kişinin bireysel yeterliliklerine ve kişisel potansiyeline olan inancı olarak tanımlanabilir (Dilekli vd., 2023).

Öz Saygı: Bireyin kendi karakterine karşı geliştirdiği olumlu tutum ifadesidir (Arseven, 2016). Kısaca öz saygı, kişinin kendine karşı göstermiş olduğu saygıdır.

Sorumluluk Alma ve Sorumlu Karar Verme: Sorumluluk alma, kişinin kendi davranışlarının ya da kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesidir (TDK, 2024). Olayın sonuçlarını üstlenerek karar vermesine ise sorumlu karar verme denilmektedir.

Öz Düzenleme: Kişinin dürtülerini, düşüncelerini, dikkatini, duygularını, davranışlarını duruma uygun bir şekilde kontrol etmesi ve düzenlemesidir (Dereli, 2023). Kişinin kendi duygu, düşünce ve davranışlarını değişen koşullara bağlı olarak duruma uygun bir şekilde değiştirip, düzenleyip uygun tepkiyi vermesine öz düzenleme denir.

Sebat: Bu kavram Türk Dil Kurumuna (2024) göre sözüden ya da kararından dönmeme, bir işi sonuna kadar sürdürme, anlamına gelmektedir. İnsanların yaptıkları planlarına bağlı kalarak hedeflerinin peşinden ısrarla gidebilme becerisine sebat denilmektedir.

Dayanıklılık: Bireyin hedeflerinin peşinden giderken karşılaştığı olumsuz durumlara karşı güçlü durup başa çıktığı beceridir. Problemlerden, hastalıklardan ve stresli durumlardan çabucak iyileşme, kötü olayların kolayca üstesinden gelme ve hızlıca uyum sağlama yeteneğidir (Karaoğlan, 2020).

Merak: Bir şeye anlam vermek veya bir şeyi öğrenmek için duyulan arzuya ya da bir şeyi edinmek, bir şeyle uğraşmak istediğine merak denir (Yalçın, 2000). Olumlu ya da olumsuz bağlamda ilgi duyulan herhangi bir konuyu bilme arzusunun merak olduğu söylenebilir.

Öz Farkındalık: Kişinin kendisine ait olan duygu, düşünce ve davranışlarını nesnel bir şekilde fark etmesidir. İçinde bulunulan süreçte benlik algısına odaklanma durumunu ifade eder (Arseven, 2016). Bu durum, kişinin kendisiyle ilgili olanı ne kadar açık gördüğüne bağlı olarak değişebilmektedir.

Öz Denetim: Bireylerin davranışlarını özellikle standartlara uygun hale getirmek amacıyla değiştirebilecekleri bir dizi psikolojik süreçtir (Taneri, 2022). Amaç için bu psikolojik süreçte dikkat etmek, odaklanmak, temkinli olmak gibi olumlu durumların kullanıldığı bir beceri alanıdır.

Motivasyon: Kişinin ilgi, merak, endişe gibi içsel veya ödül, ceza gibi dışsal bir etkiyle belirli bir yöne doğru hareketini başlatan ve devamlı kılan sürece motivasyon denir (Algın, 2023).

Öz Güven: Bireyin yaşamına yön veren ve hayata karşı duruşunu belirleyen bir olgudur (Kaçmaz ve Çağlar, 2022). Kişinin kendini değerlendirmesi sonucunda kendine olan inancına öz güven denilmektedir.

Liderlik: Yeterli donanıma sahip olan bireylerin diğer insanları harekete geçirme sanatına liderlik denir (Aldemir, 2018). Grubun amacını gerçekleştirmek için kişinin bilgi ve becerilerini kullanarak gruba öncülük edip grubu yönetmesine liderlik denir.

Öğrenme becerilerinin açıklamaları aşağıda yazılmıştır.

Öğrenmeyi Öğrenme: Hızla değişen bilgiye günün teknolojisini kullanarak çeşitli kaynaklardan etkin bir şekilde ulaşma, bu bilgiyi değerlendirebilme ve kullanabilme becerisidir (Demirel, 2009). Kişinin kendi ihtiyaçları doğrultusunda neyi, nasıl öğrenmesi gerektiğinin farkında olup ona göre bir öğrenme stratejisi geliştirebilme becerisidir.

Aktif Öğrenme: Öğrenme sürecinde edinilen bilgilerin analizini, sentezini ve değerlendirmesini yaparak, insanların kendilerine ait davranış geliştirmeleri anlamına gelmektedir (Kaya, 2015). Kısaca ifade etmek gerekirse bireyin, öğrenme sürecine sorumluluk alarak doğrudan katılım sağlamasına aktif öğrenme denir.

Akademik Beceriler: Okuma ve yazma gibi akademik disiplin ve bilgi gerektiren beceriler olduğu söylenebilir.

Çalışma becerilerinin açıklamaları aşağıda yazılmıştır.

Girişimcilik: Karşılaşılan engellere yönelik olarak çözüm odaklı düşünme, çağın ihtiyaçlarına göre yenilikçi fikirler üretme ve fırsatları görüp bu fırsatları imkânlar dâhilinde değere dönüştürme sürecine girişimcilik denir (Şentürk, 2021).

Üretkenlik: Bireysel hedefler ya da takım hedefleri doğrultusunda, öncelikli ihtiyaçları belirleyerek zaman kullanımı, etik çalışarak ve iş birliği yaparak bir ürün yaratma becerisidir (Uluyol ve Eryılmaz, 2015). Üretkenlik becerisinde yeni bir ürün ortaya koymak önemli bir durumdur ama daha önemli olan durum, amaca uygun bir ürün ortaya koymaktır.

Kaynak Yönetimi: Gelir, kazanç ve sağlık gibi durumları sağlayıcı öge anlamına gelen kaynak kelimesi ve yönetmek işi anlamına gelen yönetim kelimesi (TDK, 2024) ile oluşturulmuş olan kaynak yönetimi becerisi; maddi ya da manevi bir kâr elde etmek için eldeki imkânların (araç-gereç, insan gücü, zaman, para gibi) hedefe uygun bir şekilde etkin olarak kullanılmasıdır.

Hesap Verebilirlik: İlgili amaca yönelik olarak kendisine yetki sahibi olanların ve kaynak tahsis edilenlerin sahip oldukları bu durumları ne kadar ve nasıl kullanıp sergileme, raporlama sorumluluğudur (Özen, 2016). Hesap verilirken şeffaf olmaya özen gösterilmelidir.

Okuryazarlık becerilerinin açıklamaları aşağıda yazılmıştır.

Bilgi ve İletişim Teknolojileri Okuryazarlığı: Bilgi ve iletişim teknolojileri; bilgi ve düşüncelerin hızlı akışını sağlayan, bilgiye ulaşılmasını ve bilginin oluşmasını sağlayan her türlü görsel, işitsel, basılı ve yazılı araçlardır (Çalışkan vd., 2020). Bilgiye ulaşılmasını sağlayan araçların amaca uygun bir şekilde kullanılmasına bilgi ve iletişim teknolojileri okuryazarlığı denir.

Finansal Okuryazarlık: Kişisel finansal sağlığı sağlamak ve korumak için gereken bilgi, beceri, tutum ve davranışlardan oluşan bileşene finansal okuryazarlık denilmektedir (Bozçelik, 2019). Finansal okuryazarlık becerisi genel itibarıyla maddi durumu ön plana çıkarmaktadır ve bu sebeple de maddiyat kapsamına giren her türlü durumu yönetebilme becerisidir.

Medya Okuryazarlığı: Medya ortamında paylaşılan bütün iletileri kendi aralarında kodlayabilme, çözümleyebilme, analiz edebilme, sentezleyebilme ve son olarak da kişinin kendisinin medya mesajlarını ve buna bağlı olan diğer mesajları üretebilmesidir (Coşan, 2019).

Sağlık Okuryazarlığı: Bireylerin doğru ve uygun sağlık kararları verebilmesi için gerekli bilgi ve hizmetleri anlama, edinme, işleme kapasitesine sağlık okuryazarlığı denilmektedir (Kutlu ve Akbulut, 2019). Sağlık okuryazarlığı sadece bireysel sağlığı değil, aynı zamanda toplumsal sağlığı da kapsayan ve buna yönelik bilgileri ve uygulamaları kapsayan bir beceri alanıdır.

Çevre Okuryazarlığı: Bireyin çevre ile ilgili bilgi birikimlerini yaşama aktarabilme kapasitesidir (Cansaran ve Yapıcı, 2020). Çevresel sorunları algılayıp duruma uygun bir çözüm üretebilme kapasitesine çevre okuryazarlığı becerisi denilir.

Sayısal Okuryazarlık: Sayıları kullanarak bilgiye ulaşma, bilgiyi düzenleme, analiz etme, yorumlama, değerlendirme, iletme ve bilgi üretme süreciyle birlikte, sayısal metinlerin okunup yazılmasını da içermektedir (Akkoyunlu ve Soylu, 2010).

Vatandaşlık Okuryazarlığı: Kişinin devletle ilişkisine temel teşkil eden hak, özgürlük ve sorumluluk hakkında bilgi sahibi olabilme, bunlara karşı ilgi duyarak kullanabilme ve gerektiğinde meşru zeminde koruyabilmek için eyleme geçebilme yetkinliğini ifade etmektedir (Karadağ ve Kapusizoğlu, 2022).

Görsel Okuryazarlık: Görsel imgeleri anlamak ve görsellere yönelik mesajlar üretebilmeye görsel okuryazarlık denilmektedir (Oymak, 2018). Görsel okuryazarlığı gelişmiş bir birey; çevresinde karşılaştığı eylemlerin, nesnelerin, sembollerin, doğal veya yapay olan her şeyin ayırımına varabilmekte ve onlara yönelik yorum yapabilmektedir (Akkaya ve Toprak, 2020).

Bilim Okuryazarlığı: Bilimsel veya teknik bilgi birikiminin edinilmesine odaklanan bir beceri alanıdır (Abdelfattah, 2023).

Bu araştırmanın amacı, ortaokul Türkçe ders kitaplarında 21. yüzyıl becerilerinin nasıl ve ne sıklıkta ele alındığını tespit etmektir. 21. yüzyıl becerileri açısından Türkçe ders kitapları üzerine yapılan araştırmalara (Bal, 2018; Gültekin, 2019; Güney vd., 2024) bakıldığında sadece 5. sınıf Türkçe ders kitaplarından 1 tanesinin ve yürürlükten kalkmış olan Türkçe dersi öğrenci çalışma kitaplarının ele alındığı görülmüştür. Bu çalışmada; 2023-2024 eğitim ve öğretim yılında ortaokullarda okutulan tüm Türkçe ders kitapları, TTKB'nin belirlemiş olduğu 21. yüzyıl beceri modeline göre incelenmiştir. Araştırma bu bakımdan 21. yüzyıl becerileri üzerine yapılan daha önceki araştırmalara göre farklılık gösterip önem arz etmektedir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Çalışma nitel araştırma yöntemine dayanmaktadır. Nitel araştırmalarda, araştırmaya konu olan olgu ve olaylar kendi ortamında kapsam içine alınarak insanların o olgu ve olaylara verdikleri anlamlar bakımından açıklanıp yorumlanır (Altunışık vd., 2019: 302). Bu çalışmada, incelenen olguların ders kitapları gibi dokümanlar olması sebebiyle nitel araştırma yönteminin tekniklerinden biri olan doküman incelemesi kullanılarak veriler elde edilmiştir. Doküman incelemesi; kayıtların toplanması, sistematik olarak incelenmesi ve değerlendirilmesinde yararlanılan bir veri toplama aracıdır (Ekiz, 2017: 70).

Çalışma Materyali ve Veri Toplama Aracı

Araştırma kapsamına giren kitaplar ve yayınevleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1: Araştırma Kapsamına Giren Kitaplara Ait Bilgiler

Kitabın İsmi	Yayınevi	Sınıf Seviyesi
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe Ders Kitabı	Koza Yayınları	5
	Anka Kuşu Yayınları	6
	Dörtel Yayınları	7
	Ferman Yayınları	8

İncelenen her ders kitabında 8 tema yer almakta ve her temada ise 5 metin bulunmaktadır. Bir ders kitabında toplamda 40 metin yer almaktadır. Araştırmanın daha sade ve öz bir anlatıma sahip olması için ve tekrara düşmemek adına tüm metinleri incelemek yerine her kitabın her temasından 1 tane okuma metni rastgele seçilmiştir. Bu şekilde, araştırma kapsamına giren 4 ders kitabından toplamda 32 metin incelenmiştir. Dinleme metinleri ve geriye kalan diğer metinler kapsam dışı bırakılmıştır. Araştırma kapsamına giren 32 metin seçilirken farklı metin türlerinden seçilmesine özen gösterilmiştir. Araştırma kapsamında incelenen metinlerin isimleri, türleri, sınıf seviyeleri, yer aldıkları temalar aşağıdaki Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2: Araştırma Kapsamında İncelenen Metinlere Ait Bilgiler

Metnin İsmi	Yer Aldığı Tema	Metnin Türü	Sınıf Seviyesi
Dünya Çocukları	Birey ve Toplum	Şiir	5
Elâzıgı Hasan Onbaşı	Millî Mücadele ve Atatürk	Hikâye	5
Yarın İçin	Erdemler	Sohbet	5
Dedem Korkut Öyküleri Üzerine	Millî Kültürümüz	Makale	5
Küçük Çam Ağacı	Doğa ve Evren	Hikâye	5
Uyku	Sağlık ve Spor	Şiir	5
Zaman İçinde Gezerken Gördüklerimiz	Bilim ve Teknoloji	Roman	5

Çocukluğun Değeri	Sanat	Anı	5
İbiş ile Memiş	Erdemler	Masal	6
Mehmet'in Merhameti	Millî Mücadele ve Atatürk	Hikâye	6
Şımarık Fil	Hak ve Özgürlükler	Masal	6
Göç Destanı	Millî Kültürümüz	Destan	6
Fotoğraflarda Kalan Anlar	Sanat	Sohbet	6
Gökyüzündeki Ateş: Kutup Işıkları	Doğa ve Evren	Gezi Yazısı	6
Lagari Hasan Çelebi ve Dünyanın İlk Roket Denemesi	Bilim ve Teknoloji	Hikâye	6
Esmeralda'nın Şarkısı	Sağlık ve Spor	Anı	6
Kara Toprak	Erdemler	Şiir	7
Arıları Sulama Vakfı	Millî Kültürümüz	Hikâye	7
Babam, Mustafa Kemal'i Kendi Evladı Gibi Severdi	Millî Mücadele ve Atatürk	Anı	7
Van Gölü'nün Şafağı	Doğa ve Evren	Gezi Yazısı	7
Selim	Vatandaşlık	Hikâye	7
Sağlık	Sağlık ve Spor	Şiir	7
En İyi Arkadaş	Sanat	Tiyatro	7
İletişim Araçları	Bilim ve Teknoloji	Makale	7
Tuzağa Düşen Ceylan	Erdemler	Şiir	8
Kızıl Renkli Komşumuz	Doğa ve Evren	Makale	8
Ergenekon Destanı	Millî Kültürümüz	Destan	8
Duatepe	Millî Mücadele ve Atatürk	Öykü	8
Birey-Toplumsallık	Vatandaşlık	Deneme	8
Lokman Hekim'in Masalı	Sağlık ve Spor	Efsane	8
Geleneksel El Sanatları Çarşısı	Sanat	Gezi Yazısı	8
Pastör'ün Savaşı	Bilim ve Teknoloji	Hikâye	8

Verilerin Analizi

Bu çalışmada hem doküman analizi hem de betimsel analiz kullanılmıştır. Doküman analizi, yazılı malzemenin toplanıp incelenmesidir (Sönmez ve Alacapınar, 2020; Yıldırım ve Şimşek, 2021). Doküman analizinden elde edilen veriler betimsel analize tabi tutulmuştur. Betimsel analiz; araştırmanın kavramsal yapısının önceden açık bir şekilde belirgin olduğu, belirli kavramlar altında sınıflandırılan verilerin ilişkilendirildiği ve yorumlandığı nitel araştırma tekniğidir (Yıldırım ve Şimşek, 2021: 243). Betimsel analizde amaç, bütün verilerin uygun şekilde incelenmesi ve raporlaştırılmasıdır (Ekiz, 2017). Bu çalışmada Türkçe ders kitaplarında 21. yüzyıl becerilerinin nasıl ve ne sıklıkla ele alındığına ilişkin temalar belirlenmiştir. Ana tema olarak 21. yüzyıl becerileri temel alınmış, alt temalar olarak ise benlik becerileri, öğrenme becerileri, çalışma becerileri, üst düzey düşünme becerileri, okuryazarlık becerileri, dil ve iletişim becerileri, sosyal ve duygusal beceriler gibi kavramlar dikkate alınmıştır. Sınıflandırma işlemi, araştırma kapsamına giren tüm metinler ve tüm temalar için uygulanmıştır. Bu temalar çerçevesinde analizler yapılmıştır.

Bu araştırma, TTKB tarafından onaylanmış ve 2023-2024 eğitim öğretim yılında ortaokullarda Türkçe derslerinde okutulan 5, 6, 7 ve 8. sınıflara ait toplam 4 Türkçe ders kitabı ile sınırlandırılmıştır. Bu ders kitapları içinde yer alan farklı temalardan ve metin türlerinden seçilen 32 okuma metni incelemeye tabi tutulmuştur.

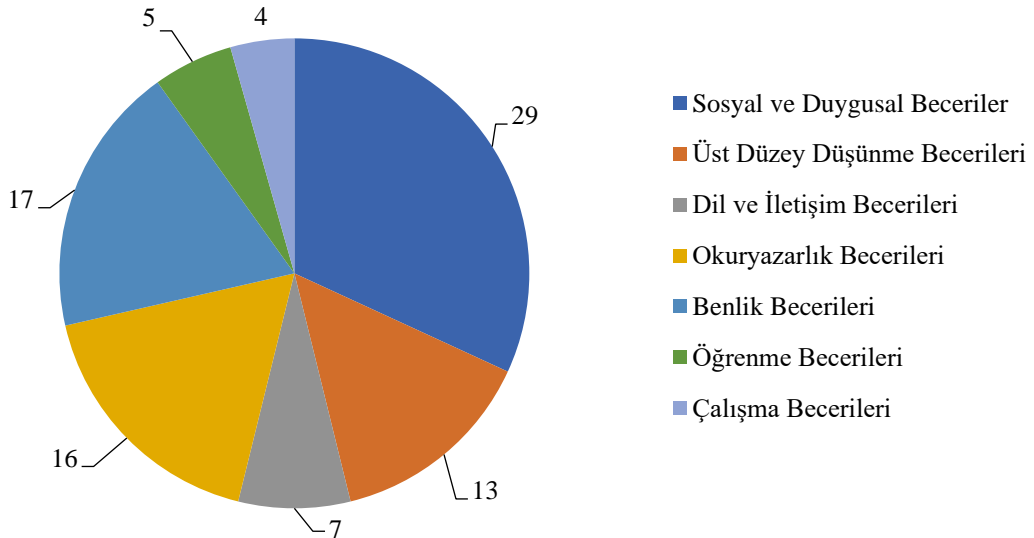
Geçerlik ve Güvenirlik

Yapılan araştırmada geçerlik ve güvenilirliği sağlamak için uzman incelemesine başvurulmuştur. Başvurulan uzmanlar, Türkçe eğitimi alanından ve eğitim bilimleri alanından seçilmiştir. Nitel araştırmalarda uzman incelemesi, güvenilirlik sağlama sürecinde önemli bir rol oynamaktadır. Uzmanlar, araştırma sürecinde elde edilen verileri, bu verilerin analizini ve genel araştırma yapısını eleştirel bir perspektifle değerlendirir (Creswell & Plano-Clark, 2018). Bu araştırma kapsamında, toplanan veriler araştırmacının yazarları tarafından ayrıntılı bir şekilde incelendikten sonra bahsi edilen diğer alan uzmanlarına iletilmiştir ve diğer uzmanlar tarafından da incelenmiştir. İnceleme sonucunda, araştırma verilerinin bütünlüğünün korunduğu sonucuna ulaşılmıştır. İlk aşamada, kodlar benzerlikler ve farklılıklar açısından analiz edilmiş, ardından bu kodlar daha geniş ve kapsayıcı temalar halinde yeniden düzenlenmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Araştırmanın her iki yazarı, kodlama sonuçlarını değerlendirmiş ve ortak temalar üzerinde karar kılmak için kavramsal benzerliklerin ve kapsayıcı temaların netleştirilmesine olanak sağlamıştır. Araştırma yazarlarının değerlendirmesinden sonra bahsi edilen alan uzmanları, ortak temalar ve kapsayıcı temaların uygunluğunu değerlendirmişlerdir. Bu süreçte belirlenen temalar üzerinde fikir birliğine varılmıştır (Patton, 2014).

BULGULAR

Bulgular bölümünde incelenen dört Türkçe ders kitabındaki seçili metinlerden elde edilen ve 21. yüzyıl becerileri kapsamına giren veriler, tablo ve grafikler kullanılarak frekans değerleri olarak sayısal veri şeklinde sunulmuştur. Her grafiğin altına incelenen metinlerdeki 21. yüzyıl becerisi kapsamına giren ifadeler alıntılanmıştır. 21. yüzyıl becerileri kapsamına giren ifadeler yazılırken sade ve öz bir anlatımın olması için aynı beceri kapsamına giren farklı ifadelerin hepsini yazmak yerine her beceriye ait birer örnek yazılmıştır. Bir cümlede, birçok beceriye ait özelliklerin yer aldığı durumlarda her beceri için aynı cümleyi yazmak yerine cümle bir defa tek yazılarak ait olduğu beceriler yazılmıştır. Böylece aynı cümlenin tekrarına düşülmeden ilgili olduğu beceriler açıklanmıştır. Daha sonra, tablolardaki sayısal veriler ile 21. yüzyıl becerileri ifadelerine dayanarak her beceriyle ilgili yorum yapılmıştır.

Grafik 1: Koza Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabından Seçilen Metinlerin 21. Yüzyıl Becerilerine Ait Frekans Değerleri

Grafik 1'e bakıldığında Koza Yayınları 5. sınıf Türkçe ders kitabından seçilip incelenen metinlerde toplamda 91 adet 21. yüzyıl becerisinin yer almış olduğu görülmektedir. Bu beceriler sırasıyla; sosyal ve duygusal beceriler (f=29), benlik becerileri (f=17), okuryazarlık becerileri (f=16), üst düzey düşünme becerileri (f=13), dil ve iletişim becerileri (f=7), öğrenme becerileri (f=5) ve çalışma becerileri (f=4) şeklinde yer almıştır. İlgili metinlerde yer alan 21. yüzyıl becerilerine ait örnek ifadelerden bazıları aşağıda yer almaktadır.

Dünya Çocukları isimli metinde “Birleşiniz bütün dünya çocukları, kucaklaşır bütün dünya çocukları.” ifadelerinde kendi kültürü dışındaki diğer kültürlerle ait çocukların varlığını farkında olarak

sosyal ve kültürel farkındalık becerisi gösterilmiştir. “Sen dargınlık ağacı, barış ve yemiş ver.” ifadesinde sağlıklı bir ilişki için gerekli olan durumları belirterek ilişki yönetimi becerisi kullanılmıştır.

Elâzıgılı Hasan Onbaşı isimli metinde “Düşman saldırıyor, Türk askerleri de onlara karşılık veriyordu.” ifadesinde saldırmak ve saldırıya karşılık vermek birer plan gerektirdiği için planlama ve organizasyon becerisi yer almaktadır, aynı zamanda Türk askerleri saldırılara karşılık verecek kadar dayanıklı davranarak dayanıklılık becerisine sahip olduklarını göstermişlerdir. “Taze yara böyledir, kan henüz sıcak olduğu için bir şey anlamamışsın. Çok kan kaybediyorsun dostum, konuşup kendini yorma.” ifadelerinde sağlık ile ilgili bilgi paylaşımı yapılarak sağlık okuryazarlığı becerisi örneklenmiştir “Elâzıgılı Hasan Onbaşı hiç boşa mermi atmıyordu, attığını vuruyordu.” cümlesinde Hasan Onbaşı’nın, elindeki imkânları boşa harcamaması gösterilerek kaynak yönetimi becerisine yer verilmiştir.

Yarın İçin isimli metinde geçen “İnsanın iyi yaşaması için gerekli bir şey para; insan, böyle günler için para biriktirir, yoksa ne diye biriktirelim.” ifadelerinde birey, kendi maddi durumuyla ilgili planlama yaparak finansal okuryazarlık becerisine sahip olduğunu göstermiştir. “Bugünden yarını da düşünmek zorundayız.” cümlesinde gelecek ile ilgili kaygıların olmaması için planlama ve organizasyon becerisi örneklenmiştir. “Yarının bize neler getireceğini aklımdan çıkarmam hiç, yaşamımı ona göre düzenlerim.” cümlelerinde birey, değişen koşullara bağlı olarak hayatını düzenlemiş, böylece öz düzenleme becerisi sergilenmiştir.

Dedem Korkut Öyküleri Üzerine adlı eserde “Söz uçar gider ama yazı kalıcıdır; bu öyküler, Oğuz Türklerinden bugüne kalan biricik yazılı belgedir.” ifadelerinde okuma ve yazma gibi akademik disiplinlere değinerek akademik becerilere yer verilmiştir. “Oğuzlar sık sık gelip ona başvururlar, ona danışırlar.” ifadesinde başkalarıyla fikir alışverişinde bulunma durumu verilerek müzakere etme becerisi sergilenmiştir. “Herkesçe sevilen, sayılan Dedem Korkut da kopuzunu eline alır, yer yer şiir biçiminde, yer yer konuşma düzeninde bilgece sözler eder, akıl verir, yön gösterir.” ifadelerinde Dedem Korkut’un sosyal çevresine karşı ilişki yönetimi becerisine sahip olduğu ve akıl verip yön göstererek problem çözüme becerisine sahip olduğu belirtilmektedir.

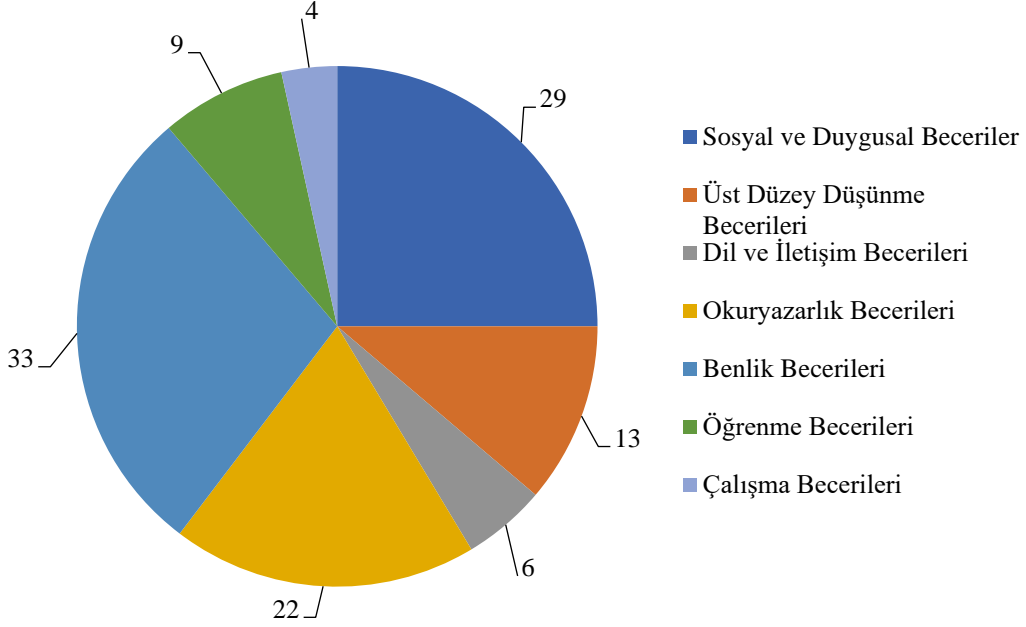
Küçük Çam Ağacı metninde geçen “Küçük çam ağacı, etrafını kuşatan herkesi dinleye dinleye o çirkin kibrinden kurtulmuş.” cümlesinde duyguları kontrol ederek dengeleme söz konusu olduğundan duygu düzenleme becerisinin var olduğu ve sağlıklı bir ilişki için gerekeni yaptığından ilişki yönetimi becerisinin de olduğu söylenebilir. “Sonra avludaki kedi, köpek, kuş, tavşan, kirpi, tavuk, ördek, at, inek... Ne kadar hayvan varsa ağaçların tarafına geçmiş. “Kesmeyin ağaçları!” demişler.” cümlelerinde ağaçları korumak amaçlandığı için çevre okuryazarlığı becerisi, ağaçları korumak için duruma uygun iş sorumlulukları yapıldığından planlama ve organizasyon becerisi, beraber hareket edildiği için iş birliği çalışma becerisi ve var olan sorunu çözmek amaçlandığı için çatışma çözüme becerisi yer almaktadır.

Uyku isimli şiir metninde 2 adet 21. yüzyıl becerisi yer almıştır. “Uyku/Nerden bilir bütün gün/ Koşup, oynayıp yorulduğumu?” dizelerinde bir konuyu anlamaya çalışma söz konusu olduğu için merak becerisi yer almaktadır. “Uyku/ Öyle sevecen bir hırsız ki/ Gün ışıır ışımaz/ Alır götürür tüm yorgunluğumu.” dizeleri bireyin kendine yönelik pozitif durumunu izah ettiği için psikolojik iyi oluş becerisinin var olduğu söylenebilir.

Zaman İçinde Gezerken Gördüklerimiz isimli metinde geçen “E’si bilgisayarı bisikletin dinamosuna bağlayacağız ve öyle gideceğiz. Gidişimiz biraz yavaş olur ama kendi zamanımıza ulaşırsız merak etme.” cümlelerinde var olan soruna bir çözüm bulunarak problem çözüme ve karar verme becerisinin, çözüm için yeni bir fikir üretilerek yaratıcı ve yenilikçi düşünme becerisinin, bu çözüm için yapılacak olan iş görevleri yerine getirilerek planlama ve organizasyon becerisinin, çözüm için çevredeki fırsatlar değerlendirildiği için girişimcilik becerisinin, yeni çözüme ayak uydurularak esneklik ve uyum becerisinin, var olan sorunun ve yeni çözümün sorun teşkil etmeyeceği belirtilerek psikolojik iyi oluş becerisinin sergilendiği söylenebilir.

Çocukluğun Değeri isimli metinde geçen “Üstelik grafiker olduğum için resimli kitaplar da yapabiliyordum, yapmalıydım çocuklar için.” ifadelerinde birey, içinde olduğu koşulları fırsata çevirerek girişimcilik becerisine sahip olduğunu göstermiştir ve resimli kitaplar, görsel unsurlardan olduğu için görsel okuryazarlık becerisinin de yer aldığı söylenebilir. “Bu nedenle, yaşım ilerlemiş olsa da bugün de çalışıyor, yeni şeyler öğrenmeye ve yazmayı sürdürmeye çalışıyorum.” cümlesinde birey; yapacağı iş için kendi yetkinliğinin durumunu ifade ederek üst biliş becerisine, kendi yetkinlik durumunu açık ve nesnel bir şekilde dile getirerek öz farkındalık becerisine, yaptığı işleri hedefinden şaşmadan sabırla yaptığından sebat becerisine, uzun bir süreci kapsamasına rağmen işlerinde dayanabildiğinden dayanıklılık becerisine sahip olduğu söylenebilir.

Grafik 2: Anka Kuşu Yayınları 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabından Seçilen Metinlerin 21. Yüzyıl Becerilerine Ait Frekans Değerleri

Grafik 2'ye bakıldığında ilgili ders kitabında, incelenen metinlerde toplamda 114 adet 21. yüzyıl becerisinin yer aldığı görülmektedir. İncelenen metinlerde en çok benlik becerilerinin ($f=33$) ve daha sonra sırasıyla sosyal ve duygusal becerilerin ($f=29$), okuryazarlık becerilerinin ($f=22$), üst düzey düşünme becerilerinin ($f=13$), öğrenme becerilerinin ($f=9$), dil ve iletişim becerilerinin ($f=5$) ve çalışma becerilerinin ($f=3$) yer aldığı görülmüştür. 21. yüzyıl becerileri kapsamına giren alıntı ifadeleri aşağıda verilmiştir.

İbiş ile Memiş metninde geçen “Ekinleri biçme zamanına kadar boş oturmak istemeyen İbiş, yiyecek parası kazanmak için hemen şehre inerek bir bakkal dükkânına çırak olmuş.” ifadelerinde İbiş'in maddi durumun gerektirdiği duruma göre hareket ederek finansal okuryazarlık becerisine sahip olduğu söylenebilir. “Bir gün dükkânda yalnızken yerde bir para kesesi bulmuş. Açıp bakmış ki içinde seksen altın var. Şeytan ona: ‘Ne duruyorsun, kimse yokken cebine at, buradan kaçıp git.’ diyormuş. Fakat İbiş bu paraları cebine atmamış. Ustasına göstermiş, onun sözü üzerine de götürüp karakola vermiş.” cümlelerinde çırak, ustasının sözünü dinleyerek etkin dinleme becerisine, altın bulmasına rağmen kendine hâkim olabildiği için öz denetim becerisine, bir birey olarak başkasına ait olan altınları cebine atmadığı için vatandaşlık okuryazarlığı becerisine ve tüm bunları yaparken sorumluluk aldığı için sorumluluk alma ve karar verme becerisine sahiptir.

Mehmet'in Merhameti metninde geçen “Mehmet hemen, beyaz mendilini süngüsünün ucuna sardı ve yukarı kaldırdı.” ifadesinde beyaz mendil, görsel bir unsur olarak ateşkesi ifade ettiğinden görsel okuryazarlık becerisinin ve ateşkes ile sorunu çözmeye çalıştığından çatışma çözme becerisinin yer aldığı söylenebilir. “Öyle deme Hüseyin, çok acı çekiyor. Artık dayanamayacağım.” ifadesinde birey, kendi kişisel özelliğinin zayıf yönünü ifade ederek üst biliş becerisine sahip olduğunu göstermiştir. “İngiliz subayını sipere kadar götürdü ve sıhhiye askerlerine teslim etti.” cümlesinde yabancı bir kültürden bahsedilerek sosyal ve kültürel farkındalık becerisi, yaralı askerin sıhhiyeye götürülmesi ile sağlık okuryazarlığı becerisi yer almaktadır.

Şımarık Fil isimli metinde geçen “Biri demiş ki: ‘Zürafayı gönderelim. Onun boyu filden uzun. Belki fili korkutabilir.’ ‘Olur mu hiç öyle şey?’ demiş başka biri. ‘Asıl aslanı göndermeliyiz. Onun sesi filinkinden korkunç. Fili korkutup kaçırabilir.’ ‘Saçmalamayın!’ demiş bir diğeri. En doğrusu gergedanı göndermek. O, filden güçlüdür. Bir vuruşta fili yere serebilir.” ifadelerinde var olan soruna çözüm arayışı olduğundan problem çözme ve karar verme becerisi, çözüm için farklı fikirler ortaya atılarak yaratıcı ve yenilikçi düşünme becerisinin ve tüm bunları konuşarak yaptıkları için ana dilde iletişim becerisinin yer

aldığı söylenebilir. “Bütün hayvanlar el ele verip eski ormanlarına doğru yürümeye başlamışlar.” ifadesinde sistematik bir şekilde hareket ettiklerinden planlama ve organizasyon becerisinin, planlamada tüm hayvanlar beraber hareket ederek iş birlikli çalışma becerisinin ve bütün hayvanlar birlikte hareket ederek kendilerine olan güveni yerine getirmiş olarak da öz güven becerisinin yer aldığı görülmektedir.

Göç Destanı metninde geçen “Bugu Tekin’in hepsinden, her hususta üstün olduğunu anlayan halk onu hakan olarak seçti. Büyük bir törenle Bugu Han’ı tahta oturtular.” cümlelerinde hakan seçimi yapılarak sorumluluk alma ve sorumlu karar verme becerisi gösterilmiştir ve hakan seçilen kişinin yönetici olmuş olması ise liderlik becerisine sahip olduğunu göstermektedir. “Hakan, kayayı vermesine verdi ama kaya öyle kolay kolay sökülüp götürülecek cinsten değildi. Bunu anlayan Çinliler, kayanın çevresine odun ve kömür yığıp kayayı ateşlediler. Kaya, iyice kızınca da üzerine sirke döküp onu paramparça ettiler. Her bir parçayı da alıp ülkelerine taşıdılar.” cümlelerinde büyük kayayı taşıma sorununa uygun olan bir çözüm bulunarak problem çözme ve karar verme becerisine, bulunan çözümün farklı olması ise yaratıcı ve yenilikçi düşünme becerisine örneklik göstermektedir.

Fotoğraflarda Kalan Anlar metninde geçen “‘Ben de pekâlâ şu mesut insanların fotoğraflarını çıkarttıkları fotoğrafhanelerden birine girebilir, ben de mesudum, benim de resmimi çekebilirsiniz.’ diyebilirim.” cümlesinde birey, amacını gerçekleştirme kapasitesinin olduğuna inanarak öz yeterlik becerisine, kendi performansının yeterlilik için uygun olduğunu düşünerek de öz güven becerisine sahip olduğunu göstermiştir. “İşin içine bir de fotoğraf çeken cep telefonları girince artık Köroğlu’nun cümlesini tam da burada anmanın sırasıdır, yani mertlik bozulmuştur.” cümlelerinde amaca uygun teknolojik aletleri kullanmaktan bahsederek bilgi ve iletişim teknolojileri okuryazarlığı becerisinin, teknolojik içerikleri eleştirerek de medya okuryazarlığı becerisinin olduğu söylenebilir.

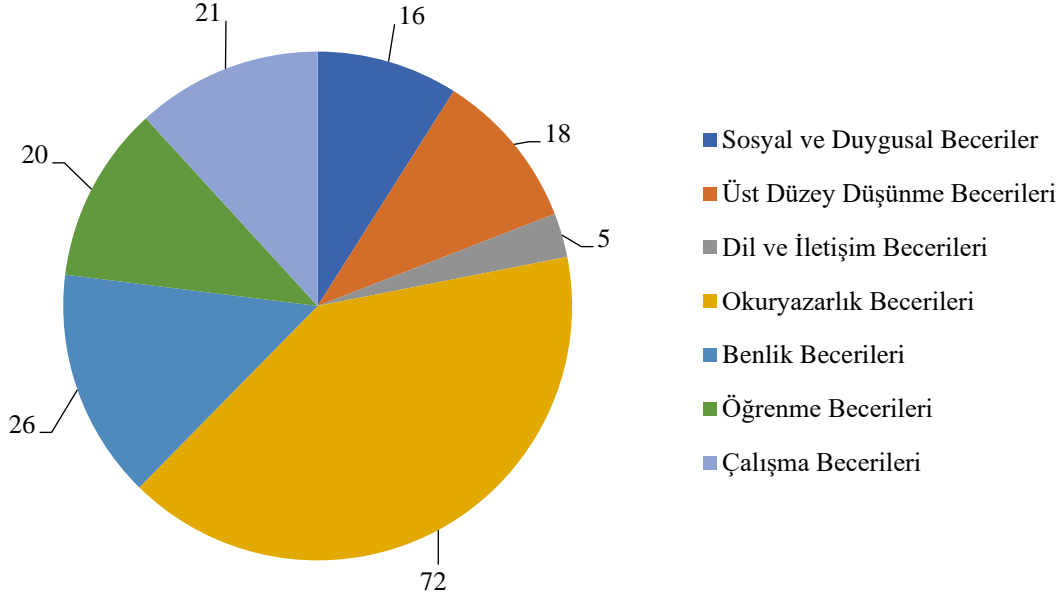
Gökyüzündeki Ateş: Kutup Işıkları isimli metinde geçen “Kuzey Kutbu’na çok yakın olması nedeniyle ‘Kutup Kapısı’ olarak da bilinen Tromso’nün en çarpıcı özelliği ise kutup ışıklarının görülebileceği bir noktada yer alması.” cümlesinde bilgi aktarımı yapılarak akademik becerinin yer aldığı söylenebilir. “Bizimle birlikte, o gece, Japonlar, Koreliler, Polonyalılar, Avustralyalılar, İtalyanlar ve Portekizliler de auraları görmek için oradaydı.” ifadesinde başka kültürlerle etkileşim olması sebebiyle sosyal ve kültürel farkındalık becerisine yer verilmiştir.

Lagari Hasan Çelebi ve Dünyanın İlk Roket Denemesi adlı metindeki “Lagari Hasan Çelebi isimli biri, saray yetkililerine başvurarak gökyüzünde kanat takmadan uçmayı sağlayacak bir araç yaptığını söyledi.” ifadesinde yeni bir teknoloji geliştirilerek bilgi ve iletişim teknolojileri okuryazarlığı becerisi, bir ürün ortaya konulduğundan üretkenlik becerisi, bu ürün için özgün düşünme yapılarak yaratıcı ve yenilikçi düşünme becerisi gerçekleşmiştir. “Böylece, dünyada ilk olarak uçuş şerefinden sonra ilk roketi yapıp onunla uzayın derinliklerine gidip gelme şerefi de Türk milletinin oluyordu.” cümlesinde teknolojik ürün yapılarak bilgi ve iletişim teknolojileri okuryazarlığı becerisi ve yapılan ürün Türk milletine ait ulusal aidiyet duygusu geliştirdiğinden vatandaşlık okuryazarlığı becerisi yer almaktadır.

Esmeralda’nın Şarkısı isimli metinde geçen “Esme, yeni dönemde kursa tekrar katılıp katılmayacağını sordu. Normalde bu kabul edemeyeceğim bir teklifi çünkü kurs için çok uzun bir bekleme listesi vardı ve prensip olarak yeni öğrencilerin hakkını yemem gerektiğine inanıyordum.” cümlelerinde başkasının hakkına girmemekle öz denetim becerisine, kursa gelen öğrencileri kendi kişiliğine yakışır şekilde düzenleyerek öz düzenleme becerisine, tüm bu durumları açık bir şekilde dile getirerek öz farkındalık becerisine yer verilmiştir. “Esme, amuda kalktı. Uzun sürmedi ama duruşu öyle düzgün, dengesi o kadar sağlamdı ki benim şaşkınlığım ve kendi yaşadığı hayrete rağmen orada öylece asılı kaldı.” ifadelerinde Esme, hareketleri yapma eylemine doğrudan katılarak aktif öğrenme becerisine sahip olduğunu göstermiştir.

Grafik 3: Dörtel Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabından Seçilen Metinlerin 21. Yüzyıl Becerilerine Ait Frekans Değerleri

Grafik 3'e bakıldığında incelenmiş olan metinlerde toplamda 178 adet 21. yüzyıl becerisinin yer aldığı görülmektedir. İncelenen metinlerde en çok okuryazarlık becerilerinin (f=72) ve daha sonra sırasıyla benlik becerilerinin (f=26), çalışma becerilerinin (f=21), öğrenme becerilerinin (f=20), üst düzey düşünme becerilerinin (f=18), sosyal ve duygusal becerilerin (f=16), dil ve iletişim becerilerinin (f=5) yer aldığı görülmüştür. Bu metinlerde yer alan 21. yüzyıl becerilerine ait bazı alıntılar aşağıda verilmiştir.

Kara Toprak isimli şiirde geçen “Benim sadık yârim kara topraktır.” dizesi ise doğaya olan bağlılık sebebiyle çevre okuryazarlığı becerisini barındırmaktadır. “Ne bir vefa gördüm ne fayda buldum.” ifadesinde ise yaşanan durumla ilgili bir yargıya varılarak eleştirel düşünme becerisi sergilenmiştir. “Almak için uzak gitme topraktan.” dizesinde birey, elindeki toprak kaynağını değerlendirmek gerektiğini belirterek kaynak yönetimi becerisine sahip olduğunu göstermiştir.

Arıları Sulama Vakfı isimli metinde geçen “Öğretmenimiz bir derste vakıfları anlatmıştı.” cümlesinde bir anlatım söz konusu olarak ana dilde iletişim becerisine yer verilmiştir. “Ben, öğretmenimin anlattığı bu güzel ve gurur verici bilgileri beynimin bir köşesine kaydettim.” ifadesinde birey kendi bilgisi üzerinde düşünerek yansıtıcı düşünme becerisini sergilemiştir. “Fakat dedem, bilmemesine rağmen vakıf kelimesinin anlamına uygun hayırlı bir iş yapıyordu.” ifadesinde çocuk, dedesinin durumuyla ilgili bir yargıya vararak eleştirel düşünme becerisine sahip olduğunu göstermiştir.

Babam, Mustafa Kemal'i Kendi Evladı Gibi Severdi metninde geçen “Bu sevgi, babam ölünceye kadar sarsılmadan devam etmiştir.” ifadesindeki bağlılığın süreklilik göstermesi sebebiyle sebat becerisine yer verilmiştir. “19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkan Mustafa Kemal, millî kurtuluş davasının öncüsü olmuş, mukaddes ihtilalin bayrağını kuvvetli elleri arasına almıştı.” ifadelerinde ülkeyi sahiplenmek söz konusu olduğundan vatandaşlık becerisi, Kurtuluş Savaşı'nda öncü olarak liderlik becerisi ve lider olup sonuçları üstlenerek ise sorumluluk alma ve karar verme becerisi sergilenmiştir. “Onun İstanbul'da verdiği söze sadık kalarak mücadele ve millî mukavemet hareketlerinde bilfiil yer almış olması bizim için çok önemli bir kazançtı.” cümlesinde mücadeleye şahsen katılmış olmakla aktif öğrenme becerisi, inisiyatif alınarak eyleme geçme söz konusu olduğundan ise girişimcilik becerisi sergilenmiştir.

Van Gölü'nün Şafağı isimli metinde geçen “Ama konuşunca da hoş konuşuyor.” cümlesinde sohbetin, iletişimin sürekliliğine olan katkısı belirtilerek ilişki yönetimi becerisi sergilenmiştir. “Yüzü öylesine bir hâl aldı ki bu şafağı görmeden edemezdim.” ifadesinde şafağı görmek arzulandığından merak becerisine yer verilmiştir. “Van Gölü dağların ortasındadır. Denizden yüksekliği 1720 metredir.”

cümlelerinde akademik bir bilgi verilerek akademik beceri ve akademik bilgi aktarılırken sayılardan yararlanarak sayısal okuryazarlık becerisi sergilenmiştir.

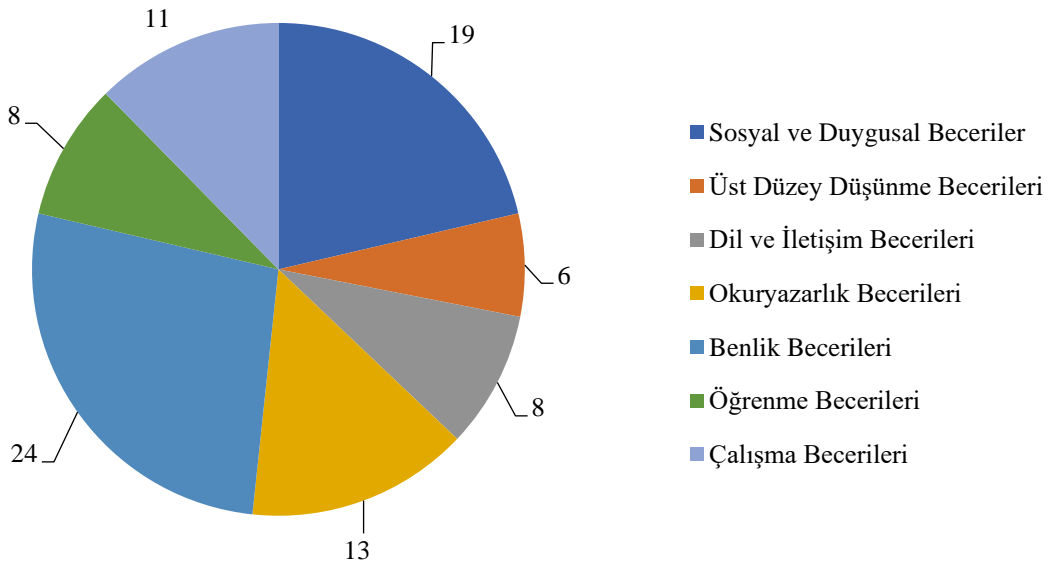
Selim isimli metinde geçen “Yoksul çocuk ne demektir? Taşrada ve gündüzlü okulda öğretmenlik etmemiş olan bunu asla bilemez.” ifadesinde bir değerlendirme yapıp karara varıldığından eleştirel düşünme becerisi gösterilmiştir. “Benim inancıma göre de Selim, asıl Türkçe derslerinde ‘harikulâde bir kabiliyet’i.” ifadesinde dış faktör tarafından motive edilerek motivasyon becerisi gerçekleşmiştir.

Sağlık isimli şiirde genellikle sağlık okuryazarlığı becerisi yer almaktadır. “Mikroplardan sakın da/ Seni hasta etmesin.” dizeleri hastalıktan korunmanın yolunu belirtilerek sağlık okuryazarlığı becerisini barındırmaktadır. “Ne demişti atalar?! Sağlık en büyük varlık.” ifadesinde ise ait olduğu milletin sözlerine değinerek vatandaşlık okuryazarlığı becerisine, söylediği sözün bir atasözü olması ise ana dilde iletişim becerisine, tüm bunlar sağlığın önemi için yapıldığından sağlık okuryazarlığı becerisine yer verilmiştir.

En İyi Arkadaş isimli metinde geçen “Evet, ne yalan söyleyelim korkmuştuk.” ifadesinde birey, kendi zayıf yönünü tanıyıp açıkladığından üst biliş becerisi gerçekleşmiştir. “Ama dedeciğim! Kitap cansız bir şey, sizinle ne konuşabilir ne de söylediklerinizi anlar.” ifadesinde bir yargıya varmak için var olan durumlar değerlendirildiğinden eleştirel düşünme becerisine yer verilmiştir. “Kitaplar benim en yakın dostlarım, arkadaşlarımdır.” cümlesinde birey, kendine yönelik pozitif işlevsellik durumunu izah ederek psikolojik iyi oluş becerisine sahip olduğunu göstermiştir. “Bilmediklerini öğrenmek her insana büyük yararlar sağlar.” ifadesinde öğrenme eylemini başkasının gerçekleştirmesiyle o kişinin fayda sağlayacağı düşünülerek empati becerisine yer verilmiştir.

İletişim Araçları isimli metinde geçen “Claude Chappe (KlodŞape) (1763-1805) adlı Fransız, ‘uzaktan yazma’ anlamına gelen telgraf adında bir sistem ortaya attı. Tepelerin üzerine kurulmuş kulelerden bir ağ oluşturdu. Her kulenin üzerinde 49 değişik konuma ayarlanabilen iki uzun oka sahip bir makine vardı. Her konum bir harfe ya da rakama karşılık geliyordu. Operatörler böylece bir kuleden öbürüne mesaj gönderebiliyordu. Bu sistem çok başarılı oldu. 19. yüzyılın ortalarına gelindiğinde Fransa’daki kule ağı 4828 km’lik bir mesafeyi kaplar duruma gelmişti.” ifadelerinde bilgi aktarımı yapıldığından akademik beceriye, rakamlar/sayılar duruma uygun bir şekilde kullanılarak sayısal okuryazarlık becerisine, çevresel şartları fırsata çevirerek girişimcilik becerisine, girişim sonucunda ortaya bir ürün çıkarıldığından üretkenlik becerisine, ortaya çıkan ürün teknolojik bir ürün olup amaca uygun bir şekilde kullanılarak bilgi ve iletişim teknolojileri okuryazarlığı becerisine yer verilmiştir.

Grafik 4: Ferman Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabından Seçilen Metinlerin 21. Yüzyıl Becerilerine Ait Frekans Değerleri

Grafik 4’e bakıldığında incelenen metinler içinde toplamda 89 adet 21. yüzyıl becerisinin yer almış olduğu görülmektedir. Bu beceriler içinde en çok benlik becerilerinin (f=24) yer aldığı ve daha

sonra sırasıyla sosyal ve duygusal becerilerin (f=19), okuryazarlık becerilerinin (f=13), çalışma becerilerinin (f=11), dil ve iletişim becerilerinin (f=8), öğrenme becerilerinin (f=8) ve üst düzey düşünme becerilerinin (f=6) yer aldığı görülmüştür. Bu becerilerin kapsamına giren bazı örnek ifadeler aşağıda yer almaktadır.

Tuzağa Düşen Ceylan isimli şiirde geçen "...bu vakte kadar gelmediğine göre/ muhakkak ve mutlaka başı dertte." dizelerinde bir yargıya varılarak eleştirel düşünme becerisi gösterilmiştir. "Üç arkadaş hemen verirler kararı:/ Karga ile fare, ceylanı kurtaracak/ tosağa evde nöbetçi kalacak." dizelerinde iş yükü görev tanımları yapılarak planlama ve organizasyon becerisi, iş yükünün sonuçlarını üstlenerek sorumluluk alma ve sorumlu karar verme becerisi, bu işleri birçok kişi birlikte yaparak iş birlikli çalışma becerisi sergilenmiştir. "ev arkadaşı tosağayı/ görünce avcının çantasında/ durumu anlatır ceylana" dizelerinde ise var olan durumu izah etmeye bağlı olarak ana dilde iletişim becerisine yer verilmiştir.

Kızıl Renkli Komşumuz isimli metinde direkt bilim okuryazarlığı becerisi yer almıyor olsa bile metnin türünün makale olması sebebiyle sezdirmeye bağlı olarak bir makalenin nasıl yazıldığı gösterildiği için bilim okuryazarlığı becerisinin de sezdirilerek verildiği söylenebilir. Bu metinde geçen "Bu arada, Mars'ın yüzeyine araç indirme girişimleri de oldu." ifadesinde yeni bir durum için yapılan teşebbüsten bahsedilerek girişimcilik becerisine yer verilmiştir. "Eğer Mars'ta suyun varlığına ilişkin herhangi bir kanıt ulaşılmamış olsaydı büyük olasılıkla gezegen ilgi çekiciliğini önemli ölçüde kaybedecekti." ifadesinde ilgili varsayımlar değerlendirilip bir yargıya varılarak eleştirel düşünme becerisine yer verilmiştir.

Ergenekon Destanı isimli metinde geçen "Vuruş başladı, on gün vuruştular. Gök-Türkler üstün geldi." ifadesinde maruz kalınan durumla başa çıkma söz konusu olduğundan dayanıklılık becerisi gösterilmiştir. "Bütün kavimler birleşerek Gök-Türklerden öğ almaya yürüdüler." ifadelerinde ise ortak sorumluluklar ve ortak istekler için beraber hareket edilerek iş birlikli çalışma becerisine yer verilmiştir.

Duatepe isimli metinde geçen "Kim bilir belki bu topların ağzından Battal Gazi de Türk askerleriyle Bizans'a, Yunan'a bir daha meydan okuman için gürlüyor, belki bu tepelere tirmanan Türk askerinin hepsinin kalbinde bir Battal Gazi hücum ediyor." ifadesinde karşılaşılan sorunla başa çıkmaya çalışılarak dayanıklılık becerisi, başa çıkma konusunda kendilerine olan güvenleri ile öz güven becerisi sergilenmiştir. "Hepimiz birden müjde veriyoruz." cümlesinde gerçekleşen iyi duruma bağlı olarak psikolojik iyi oluş becerisi gösterilmiştir.

Birey-Toplumsallık isimli metinde geçen "Birey denilince varlığının bilincinde olan insandan söz edildiğini düşünürüm." ifadesinde bireyin kendi bilgisine yönelik düşüncesi söz konusu olduğundan üst biliş becerisine yer verilmiştir. "Öyle diyor Sokrates: 'Kişi, başkalarından iyi bildiği, başkalarından iyi yapabildiği şeyle özgürdür. O özgürlüğü kimse elinden alamaz onun. Tam tersine ona bağımlı olurlar, saygı duyarlar.'" ifadelerinde özlü söz örneği verilerek ana dilde ve yabancı dillerde iletişim becerisine, verilen özlü sözün başka kültürden olmasıyla da sosyal ve kültürel farkındalık becerisine yer verilmiştir.

Lokman Hekim'in Masalı isimli metinde geçen "Ağır hastaların, yaşlıların, uzun uzun dert çekenlerin, sık sık 'Lokman, şu ölüme yok mu bir derman?' demelerine iyice kulak kabartır, gizli gizli çalışmış." ifadelerinde söylenenler kendi dilinde söylemde bulunarak ana dilde iletişim becerisi, söylenenlere karşı dikkat kesilerek de etkin dinleme becerisi gösterilmiştir. "Ölüme son verecek otun anlattıklarımı aklıma yazmış, eksiksiz ezberlemiş. Sonra otu koparmış. Koşmuş Misis'e. Seyhan Irmağı'nın durula durula, kurula kurula aktığı yere varmış. Bir köprünün birinci kemerinin altına oturmuş. Otun söylediklerini yapmaya başlamış." ifadelerinde birey, ezber yaparak kendi öğrenmesinin farkında olarak öğrenmeyi öğrenme becerisine, öğrenme eylemine kendisi katılarak da aktif öğrenme becerisine yer vermiştir.

Geleneksel El Sanatları Çarşısı isimli metinde geçen "Nesiller ve yöntemler değişiyor olsa da birçok sanat dalı yüzyıllardır hayatımızı renklendirmeye devam ediyor." ifadesinde süregelen bir durumun ifade edilmesiyle o durumun dayanıklılık becerisine sahip olduğunu göstermektedir. "Niğbolu Sancak Beyi Hamza Bey'in oğlu Bali Bey tarafından kent dışından gelen tüccarlara hizmet etmesi amacıyla yaptırılan hanın odalarında birbirinden farklı el sanatları görülebiliyor." ifadelerinde bilgi aktarımı yapılarak akademik beceriye, ekonomik durumu gözetilerek finansal okuryazarlık becerisine, alternatif kaynaklar amaca uygun bir şekilde kullanılarak da kaynak yönetimi becerisine yer verilmiştir.

Pastör'ün Savaşı isimli metinde geçen "'Ben bir gün bu kurdu yeneceğim!' dedi kendi kendine. Hayatım boyunca bu kudurmuş kurtlarla savaşaacağım." cümlelerinde birey; yapılacak şeyle ilgili olarak kendine olan inancını göstererek öz güven becerisine, yapılacak şeyle ilgili olarak kendi kapasitesini

belirterek öz yeterlik becerisine, kendisiyle ilgili olan bu durumları açık bir şekilde ifade ederek de öz farkındalık becerisine sahip olduğunu göstermiştir. “Ve ülkesinin göğsünü kabartan başarılarla imza atan büyük bir bilim insanı oldu.” cümlesinde millî kimlik ve aidiyet duygusu belirtilerek vatandaşlık okuryazarlığı becerisi gösterilmiştir. “Yok hayır! Kızgım demir tedavisi, olacak iş değildi.” ifadesinde konuyla ilgili değerlendirme yapıp bir karara varılarak eleştirel düşünme becerisi gösterilmiştir.

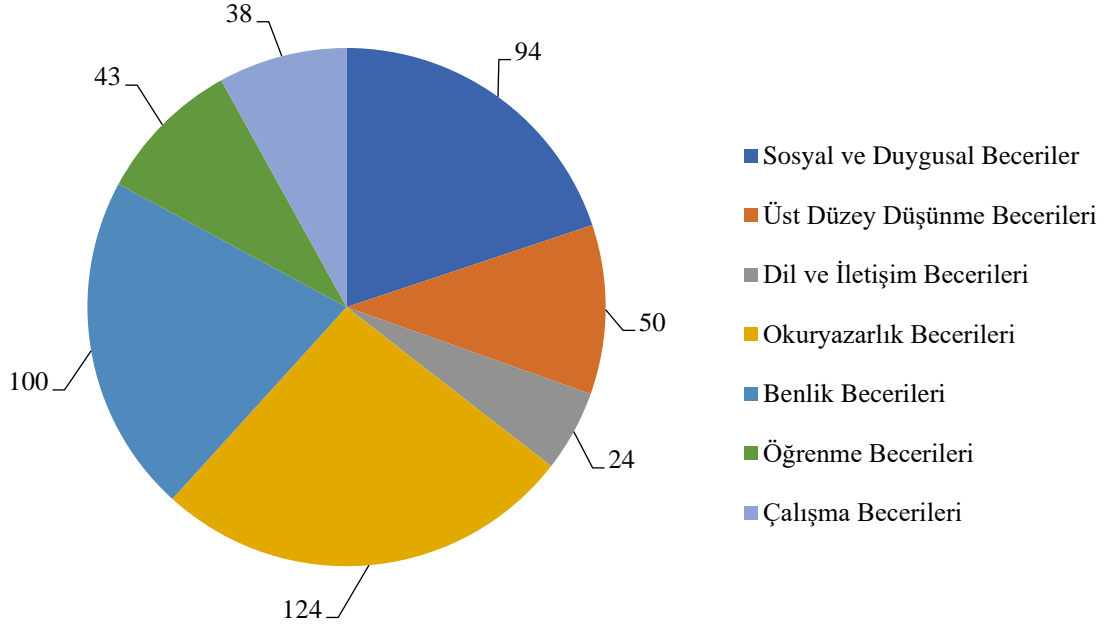
Tablo 3: İncelenen Metinlerde Yer Alan 21. Yüzyıl Alt Becerilerinin Frekans Dağılım Değerleri

Beceriler	Frekans	Beceriler	Frekans
Çevre Okuryazarlığı	42	Finansal Okuryazarlık	7
Akademik Beceriler	36	Öz Yeterlik	7
Merak	32	Etkin Dinleme	6
Psikolojik İyi Oluş	28	Duygu Düzenleme	5
Sağlık Okuryazarlığı	26	Çatışma Çözme	5
Bilgi ve İletişim	18	Motivasyon	5
Teknolojileri Okuryazarlığı	18	Öz Güven	5
Girişimcilik	18	Görsel Okuryazarlık	5
Planlama ve Organizasyon	17	Aktif Öğrenme	5
İlişki Yönetimi	17	Müzakere Etme	4
Üretkenlik	16	Yansıtıcı Düşünme	4
Sayısal Okuryazarlık	15	Medya Okuryazarlığı	3
Ana Dilde ve Yabancı Dillerde İletişim	14	Kaynak Yönetimi	3
Öz Farkındalık	14	Empati	2
Üst Biliş	13	Esneklik ve Uyum	2
Sorumluluk Alma ve Sorumlu Karar Verme	12	Öz Denetim	2
Eleştirel Düşünme	12	Öz Düzenleme	2
Problem Çözme ve Karar Verme	11	Sebat	2
Dayanıklılık	10	Öğrenmeyi Öğrenme	2
Yaratıcı ve Yenilikçi Düşünme	10	Hesap Verebilirlik	1
İş Birlikli Çalışma	9	Öz Saygı	0
Sosyal ve Kültürel Farkındalık	9	Bilim Okuryazarlığı	0
Liderlik	9	Analitik Düşünme	0
Vatandaşlık Okuryazarlığı	8		

Tablo 3'e bakıldığında incelenmiş olan tüm metinlerde çevre okuryazarlığı (f=42), akademik beceriler (f=36), merak (f=32), psikolojik iyi oluş (f=28), sağlık okuryazarlığı (f=26), bilgi ve iletişim teknolojileri okuryazarlığı (f=18), girişimcilik (f=18), planlama ve organizasyon (f=17), ilişki yönetimi (f=17), üretkenlik (f=16), sayısal okuryazarlık (f=15), ana dilde ve yabancı dillerde iletişim (f=14), öz farkındalık (f=14), üst biliş (f=13), sorumluluk alma ve sorumlu karar verme (f=12), eleştirel düşünme (f=12), problem çözme ve karar verme (f=11), dayanıklılık (f=10), yaratıcı ve yenilikçi düşünme (f=10), iş birlikli çalışma (f=9), sosyal ve kültürel farkındalık (f=9), liderlik (f=9), vatandaşlık okuryazarlığı (f=8), finansal okuryazarlık (f=7), öz yeterlik (f=7), etkin dinleme (f=6), duygu düzenleme (f=5), çatışma çözme (f=5), motivasyon (f=5), öz güven (f=5), görsel okuryazarlık (f=5), aktif öğrenme (f=5), müzakere etme (f=4), yansıtıcı düşünme (f=4), medya okuryazarlığı (f=3), kaynak yönetimi (f=3), empati (f=2), esneklik ve uyum (f=2), öz denetim (f=2), öz düzenleme (f=2), sebat (f=2), öğrenmeyi öğrenme (f=2) ve hesap verebilirlik (f=1) becerileri yer almaktadır. Öz saygı, bilim okuryazarlığı ve analitik düşünme becerileri (f=0) ise yer almamaktadır.

Yukarıda verilen tüm bilgilerden hareketle sosyal ve duygusal becerilerin, dil ve iletişim becerilerinin, okuryazarlık becerilerinin, öğrenme becerilerinin, benlik becerilerinin, çalışma becerilerinin ve üst düzey düşünme becerilerinin toplam değerleri Grafik 5'te gösterilmiştir.

Grafik 5: İncelenen Tüm Metinlerde Yer Alan 21. Yüzyıl Ana Becerilerinin Toplam Değerleri

Grafik 5'e bakıldığında incelenen metinlerde en çok okuryazarlık becerilerinin (f=124) yer aldığı ve daha sonra sırasıyla benlik becerilerinin (f=100), sosyal ve duygusal becerilerin (f=94), üst düzey düşünme becerilerinin (f=50), öğrenme becerilerinin (f=43), çalışma becerilerinin (f=38) ve dil ve iletişim becerilerinin (f=24) yer aldığı görülmektedir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Günümüz dünyasında çoğu ülkenin eğitim programında edinilen bilginin beceriye dönüşmesi öne çıkarılmakta, bu bağlamda eğitim programları ve öğretim materyalleri güncellenmektedir. Teknolojinin değişmesi ve bu doğrultuda ortaya çıkan ihtiyaçlara bağlı olarak Türkçe ders kitapları da belli aralıklarla güncellenmektedir (Akkaya ve Doyumğaç, 2023). Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda ve Türkçe ders kitaplarında yapılan son güncellemelerde 21. yüzyıl becerileri ve yetkinlikler öne çıkmaktadır (MEB, 2019). 21.yüzyıl becerilerinin önemli olduğu dikkate alınarak bu araştırmada da Türkçe ders kitaplarındaki metinler 21.yüzyıl becerileri açısından incelenmiştir.

Koza Yayınları 5. Sınıf Türkçe ders kitabından seçilip incelenen metinlerde toplamda 91 adet 21. yüzyıl becerisi tespit edilmiştir. İlgili kitapta sıklıkla yer almış olan sosyal ve duygusal beceriler, benlik becerileri, okuryazarlık becerileri ve üst düzey düşünme becerileri sayesinde öğrencilerin bilgi ve beceri kapasiteleri artabilir. İlgili kitapta az yer bulan dil ve iletişim becerileri, öğrenme becerileri ve çalışma becerileri sebebiyle öğrencilerin beceri kazanımlarında eksiklik yaşanabilir. Erken yaşlardan itibaren bireylerin sosyal ve duygusal becerilerini desteklemenin, destekleyici aile ve öğrenme ortamlarını oluşturmanın birçok faydası vardır (Güven, 2022). Bundan hareketle ilgili ders kitabında sosyal ve duygusal becerilerin çokça yer almış olması, öğrencilerin bireyler arası ilişkilerine olumlu yönde yansır. Sosyal ve duygusal becerilerden çatışma çözme ve empati becerisi; okuryazarlık becerilerinden bilgi ve iletişim teknolojileri okuryazarlığı, medya okuryazarlığı, vatandaşlık okuryazarlığı, bilim okuryazarlığı becerileri; öğrenme becerilerinden öğrenmeyi öğrenme; benlik becerilerinden öz denetim, öz güven, öz saygı, sorumluluk; çalışma becerilerinden hesap verebilirlik; üst düzey düşünme becerilerinden eleştirel düşünme ve analitik düşünme becerileri ilgili kitapta yer

almamıştır. Bu becerilerin eksikliği, öğrencilerin yaşamlarında olumsuz durumlara sebep olabilir. Daha önce yapılan araştırmalarda (Bora ve Baysan, 2009) empati eksikliğinin bazı hastalıklara sebep olduğu belirtilmiştir. İlgili kitapta incelenen metinlerde empati becerisine yer verilmemiş olması, öğrencilerin sağlık durumlarının daha iyi olmasına bir katkı eksikliği olarak değerlendirilebilir. Günümüz teknoloji çağı olması rağmen incelenmiş olan metinlerde bilgi ve iletişim teknolojileri ile medya okuryazarlığı becerisinin yer almamış olması dikkat çeken bir eksikliklerdir. Tanrıku (2021) tarafından yapılan araştırmada medya ve teknolojiye olumsuz etkinin, çocuk kitabı yazarlarınca çocuk yayıncılığının olumsuz etkilendiği bir durum olarak ifade edilmiştir. Çocuk kitabı yazarlarının belirtmiş olduğu medya ve teknolojinin olumsuz etkisini en aza indirmek için bilgi ve iletişim teknolojileri ile medya okuryazarlığı becerilerini öğrencilere aktarmakta yarar olduğu söylenebilir. Medyayı doğru algılamak için ihtiyaç olan medya okuryazarlığı becerisi ile hem medyayı hem de teknolojik gelişmenin getirdiği dijitalleşme sürecini analiz edebilmek kolaylaşmaktadır (Çimen, 2020). Çocukların bu kolaylığı kazanma yollarından biri olan ders kitaplarındaki metinlerde bu becerinin eksik olması, sosyal medyanın yoğun kullanıldığı günümüz dünyasında öğrencilerin yetersiz bilgi ve beceriyle hareket etmelerine sebep olabilir. İlgili ders kitabını 21. yüzyıl becerileri bakımından inceleyen Güney vd. (2024), bu kitapta 21. yüzyıl becerilerinin yetersiz miktarda yer aldığını belirtmiştir. Bu araştırmada, ilgili araştırmanın sonucunu kısmen destekleyen sonuçlara ulaşıldığı tespit edilmiştir.

Anka Kuşu Yayınları 6. sınıf Türkçe ders kitabından seçilip incelenen metinlerde toplamda 115adet 21. yüzyıl becerisi tespit edilmiştir. İlgili kitapta en çok benlik becerilerinin, daha sonra sosyal ve duygusal beceriler ile okuryazarlık becerilerinin yer aldığı tespit edilmiştir. İlgili kitapta incelenmiş olan metinlerde bilgi ve iletişim teknolojileri ile medya okuryazarlığı becerisinin diğer becerilere göre fazlaca yer alması ise günümüz teknoloji çağı için olumlu bir gelişme olarak görülebilir. Çünkü medya okuryazarlığı sayesinde çocuklar sanal ortamda gördüklerine akıl süzgecinden geçirerek eleştirel bir gözle bakmakta; sanal ortamda paylaşılanları çözümlenme, analiz etme, değerlendirme ve paylaşma yeteneği kazanmakta, bilinçli bir sosyal medya kullanıcısı olmaktadır (Utma, 2022). Tanrıku (2017) tarafından yapılan araştırmada bireylerin sosyal medya yazışmalarında yazım ve noktalama hatalarının çokça yer aldığı ve bu hataların sebeplerinden birinin de sosyal medya uygulaması hakkındaki bilgi eksikliği olduğu tespit edilmiştir. Bu tür bilgi eksikliklerinin yaşanmaması ve bireylerin sosyal medya yazışmalarının daha az yazım hatası içermesi için medya okuryazarlığı becerisinin küçük yaşta itibaren öğrencilere kazandırılması önem arz etmektedir. İlgili kitapta görsel okuryazarlık becerisinin yer almış olması ise bireylerin renk dünyasını anlama ve anlatma durumlarına olumlu yönde yansıtılabilir. Çünkü insan yaşamının bütün alanlarını kuşatan renkler; insanların hayata bakışı, dünya görüşü gibi özelliklerine göre anlamlandırılır (Akkaya, 2013). Renklerin anlam dünyasını kavramak da görsel okuryazarlık sayesinde gerçekleşebilir. Bireyin kendine yönelik olan algısını oluşturan becerilere benlik becerileri denilmektedir. Bu beceriler, karakter gelişiminde önemli bir yere sahiptir (Ahat, 2023). Benlik algısının gelişiminde okulun etkili olduğu da bilinen bir gerçektir (Tönbül, 2020). Okul süreci boyunca kullanılan ders kitaplarında benlik becerilerinin çokça yer almış olması da Tönbül'ün (2020) bu görüşünü desteklemektedir. Benlik becerilerinin ders kitaplarında çokça yer alması, öğrencilerin kendi kişilik özelliklerinin gelişiminde önemli bir gelişmeyi sağlayabilirken sosyal ve duygusal becerilerin yoğun olarak yer alması ise öğrencilerin kişiler arası ilişkilerinin ve akran öğretiminin gelişimine destek sağlayabilir. Yapılan araştırmada (Avcıoğlu, 2012) birçok sosyal becerinin farkında olunmadan ve sistematik olmayan şekilde öğrenildiği belirtilmiştir. Bu durum, sosyal becerilerin gelişigüzel bir şekilde de kazanıldığını ifade etmektedir ama ders kitaplarında sosyal becerilerin çokça yer alması, sosyal becerilerin sistematik bir şekilde kazandırılmaya çalışıldığını göstermektedir. İlgili kitapta sosyal ve duygusal becerilerden duygu düzenleme ve esneklik; okuryazarlık becerilerinden sağlık okuryazarlığı, sayısal okuryazarlık ve bilim okuryazarlığı; benlik becerilerinden öz saygı ve sebat; çalışma becerilerinden kaynak yönetimi; üst düzey düşünme becerilerinden eleştirel düşünme ve analitik düşünme becerilerinin yer almamış olması bir eksiklik olarak tespit edilmiştir. Yapılan araştırmalarda (Semerci, 2003; Türnüklü ve Yeşildere, 2005; Akar, 2007; Polat, 2014; Eğmir ve Gürbüz, 2018) eleştirel düşünmenin önemi belirtilmiştir. Birçok araştırmada eleştirel düşünmenin önemine değinilmesine rağmen ilgili ders kitabında incelenen metinlerde eleştirel düşünme becerisine yer verilmemiş olması, çocuk bireylerin kendilerinden beklenen kazanımları gerçekleştirmelerini olumsuz yönde etkileyebilir.

Dörtel Yayınları 7. sınıf Türkçe ders kitabından seçilip incelenen metinlerde toplamda 178 adet 21. yüzyıl becerisi tespit edilmiştir. İlgili kitapta incelenen metinlerde 21. yüzyıl becerileri arasında en çok okuryazarlık becerilerinin ve daha sonra benlik, çalışma, öğrenme, üst düzey düşünme, sosyal ve

duygusal becerilerin yer aldığı tespit edilmiştir. Dil ve iletişim becerilerinin bu kitapta diğer becerilere kıyasla daha az yer edindiği görülmüştür. Türkçe Öğretim Programı'nın (2019) özel amaçlarından biri de etkili iletişimi sağlamaktır. Etkili iletişim ise dil ve iletişim becerilerinin kapsamına girmektedir. Türkçe dersinin amaçları arasında yer alan bu becerinin, incelenmiş olan metinlerde az yer almış olması olumsuz bir durum olarak görülebilir. İlgili kitapta incelenmiş olan metinlerde çevre ve sağlık okuryazarlık becerilerinin fazlaca yer almış olması, öğrencilerin hem kendi sağlıklarını korumalarında hem de doğanın güzelliklerine sahip çıkmalarında önemli bir yere sahip olabilir. Çevre okuryazarlığı; insanların çevre ile ilgili bilgi, çevreye karşı tutum veya davranış durumlarının bileşiminden meydana gelir (Timur vd., 2014). Bundan hareketle çevre okuryazarlığı becerisinin metinlerde yer alıyor olmasıyla öğrenciler sadece doğanın güzelliklerine sahip çıkmakla yetinmez, aynı zamanda doğa coğrafya hakkında bilgi sahibi olmayı ve doğaya karşı olumlu bir tutum geliştirmeyi de sağlayabilir. İnceleme kapsamında olan metinlerde sosyal ve duygusal becerilerden planlama ve organizasyon, iş birlikli çalışma, sosyal ve kültürel farkındalık, esneklik ve uyum, çatışma becerilerinin; okuryazarlık becerilerinden finansal okuryazarlık, medya okuryazarlığı, görsel okuryazarlık, bilim okuryazarlığı becerilerinin; öğrenme becerilerinden öğrenmeyi öğrenme becerisinin; benlik becerilerinden öz saygı, öz güven, öz düzen ve öz denetim becerilerinin; çalışma becerilerinden hesap verebilirlik becerisinin; üst düzey düşünme becerilerinden problem çözme ve karar verme, analitik düşünme becerilerinin yer almadığı tespit edilmiştir. Bu becerilerin eksikliği, öğrencilerin yaşamlarında olumsuzluklara sebep olabilir. Günümüzde ödeme yöntemi olarak bitcoin, metaverse, kripto gibi sanal paraların yer aldığı birçok seçenek yer almaktadır. Para yönetimi konusunda bilgi sahibi olmayan bireyler, bu tür seçenekler içinde yanlış yatırım yaparak küçük ya da büyük çaplı maddi kayba sebep olmaktadır. Bu tür durumların yaşanmaması için bireylerin çocukluktan itibaren düzeye uygun bir şekilde para yönetimi konusunda bilgi sahibi olmaları gerekmektedir, bu da ancak finansal okuryazarlık becerisine sahip olmakla mümkün olabilir. Finansal okuryazarlığın; ekonomik memnuniyet sağlama, parasal acil durumlara başa çıkma yeteneği kazanma, borç alım ve borç verim miktarını ayarlayabilme, tasarruf düzeyini belirleyebilme, doğru yatırım yapabilme gibi birçok faydası vardır (Kartal, 2019). Bu açıdan düşünüldüğünde ilgili kitapta değerlendirilmeye tabi tutulan metinlerde finansal okuryazarlık becerisinin yer almamış olması büyük bir eksiklik olarak görülebilir.

Ferman Yayınları 8. sınıf Türkçe ders kitabından seçilip incelenen metinlerde toplamda 89 adet 21. yüzyıl becerisi tespit edilmiştir. İlgili kitapta incelenmiş olan metinlerde en çok benlik becerilerinin yer aldığı ve daha sonra sosyal ve duygusal becerilerin, okuryazarlık becerilerinin ve çalışma becerilerinin diğerlerine göre fazlaca yer aldığı tespit edilmiştir. Daha önce yapılan bir araştırmada (Aran, 2015), benlik becerilerinden olan öz düzenleme ile çalışma becerileri arasında olumlu yönde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bundan hareketle benlik becerileri ile çalışma becerileri arasında pozitif bir ilişki olduğu ve bu becerilerin birbirlerinin gelişimini destekleyen yapıda oldukları söylenebilir. İlgili kitapta incelenmiş olan metinlerde hem benlik becerilerinin hem de çalışma becerilerinin sayıca fazla yer alması bu durumu destekler niteliktedir. İlgili kitapta incelenmiş olan metinlerde sosyal ve duygusal becerilerden duygu düzenleme, esneklik ve uyum, çatışma çözme becerileri; dil ve iletişim becerilerinden müzakere etme becerisi; okuryazarlık becerilerinden medya okuryazarlığı, görsel okuryazarlık ve bilim okuryazarlığı becerileri; benlik becerilerinden öz denetim, öz düzenleme, öz saygı ve sebat becerileri; çalışma becerilerinden hesap verebilirlik becerisi; üst düzey düşünme becerilerinden yaratıcı ve yenilikçi düşünme, yansıtıcı düşünme ve analitik düşünme becerileri yer almamıştır. Tüm bu becerilerin yer almamış olması ciddi ve büyük bir eksiklik olarak görülebilir.

Sonuç olarak; ders kitapları, içinde barındırdıkları metinler sayesinde beceri aktarma işlevini yerine getirebilmektedir. Metinler sayesinde beceriler aktarılırken bazen doğrudan aktarım yapılmaktadır bazen ise öğrenciye sezdirilerek dolaylı yoldan aktarım yapılmaktadır. İnceleme kapsamına giren metinlerde en çok okuryazarlık becerilerinin yer aldığı ve daha sonra sırasıyla benlik becerilerinin, sosyal ve duygusal becerilerin, üst düzey düşünme becerilerinin, öğrenme becerilerinin, çalışma becerilerinin ve dil ve iletişim becerilerinin yer aldığı tespit edilmiştir. Okuryazarlık becerileri, zaman içinde kapsam alanı genişleyen ve çağın gerektirdiği becerileri barındıran bir kavram alanıdır (Kurudayıoğlu ve Tüzel, 2010). İncelenmiş olan metinlerde bu kavram alanına ait becerilerin yoğun olarak yer almış olması, öğrencilerin genel anlamda çağın ihtiyaçlarına cevap verebilecek yeterlikte yetişmelerine katkı sağlayabilir. Araştırma kapsamında olan metinlerde benlik becerilerinin çokça yer almış olması, bireyin kendine yönelik olumlu bir algı geliştirmesini destekleyebilir; incelenmiş olan metinlerde sosyal ve duygusal becerilerin çokça yer almış olması ise bireyin başkasına yönelik algısının olumlu yönde ilerlemesine katkı sağlayabilir. Çünkü

sosyal beceriler, insanların yaşadıkları sosyal çevrede kabul edilmelerini ve bireyler arası ilişkilerinin pozitif yönde ilerlemesine sağlayan becerilerdir (Özdemir ve Atmaca, 2022). Ülkemizi çevreleyen diğer ülke ve toplumlar, milletimizin refah ve huzurunu etkilemektedir (Demirci ve Bulut, 2020). Bu sebeple de kişinin başka toplumların ve kültürlerin varlığının farkında olup bunu kabullenmesi sosyal bir beceri gerektirmektedir. Öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerinin gelişimi için Türkçe dersinin temel öğelerinden biri ders kitaplarındaki metinlerdir (Özdemir, 2020). İnceleme kapsamına giren metinlerde üst düzey düşünme becerisini örneklendirecek ifadelerin yer almış olması olumlu bir durum olarak görülebilir. Öğrenme becerileri gelişmiş olan bir öğrenci; öğrenmek için neye ihtiyacı olduğunu, öğrenmek için nasıl bir yol izlemesi gerektiğini bilir (Orkun ve Bayırlı, 2019). İncelenmiş olan metinlerde bu becerilere yer verilmiş olması, öğrencilerin bireysel öğrenmelerini destekler ve öğrencilerin kendilerine uygun öğrenme stratejilerini kullanmalarına olanak sağlayabilir. İncelenmiş olan metinlerde çalışma becerilerine nispeten az yer verilmiştir. Çalışma becerilerinin az yer alması; öğrencilerin bir işe başlamayı gerçekleştiren girişimcilik becerisini, ürün ortaya koymalarını sağlayan üretkenlik becerisini, eldeki imkânları doğru kullanmayı sağlayan kaynak yönetimi becerisini ve çalışma sonucunu açık bir şekilde ifade edebilmeyi sağlayan hesap verebilirlik becerisini kazanmalarına engel olabilir. İncelenmiş olan metinlerde en az yer alan dil ve iletişim becerileridir. Türkçe dersinin temel amaçlarından biri iletişimi geliştirmektir (MEB, 2019; MEB, 2024). Dil ve iletişimi gerçekleştirmeyi ve geliştirmeyi amaç edinen Türkçe dersinin temel araçlarından biri olan Türkçe ders kitaplarında bu becerilerin, diğer becerilere oranla en az yer almış olması çok büyük bir eksiklik olarak dikkat çekmektedir.

Araştırma konusuyla ilgili olarak genel anlamda şu önerilerde bulunulabilir:

- Türkçe ders kitaplarını hazırlayan yayınevlerinin 21. yüzyıl becerilerini de göz önünde bulundurması,
- Ders kitaplarını hazırlayan yayınevlerinin 21. yüzyıl becerileri hakkında daha fazla bilgi sahibi olmaları için Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayınevlerine uygun seminerler verilmesi ve bilgilendirmeler yapılması,
- Türkçe ders kitaplarında dil ve iletişim becerilerine ait metinlerin sayıya artırılması.

Yazarlık Katkısı

Bu araştırmaya birinci ve ikinci yazar eşit oranda katkı sunmuştur.

Etik Kurul Beyanı

Araştırmada doküman incelemesi yöntemi kullanıldığından etik kurul onayı gerekmemektedir.

KAYNAKÇA

- Abdelfattah, S. M. M. (2023). *Gençlerin haber sitelerini kullanımı ve bilimsel okuryazarlık ilişkisi* (Tez No: 824273) [Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Ahat, O. (2023). 21. yüzyıl becerilerinin çocuk kitaplarındaki varlığı üzerine bir araştırma: “Uzaya giden tren” kitap örneği. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (37), 177-195. <https://doi.org/10.29000/rumelide.1406048>
- Akar, Ü. (2007). *Öğretmen adaylarının bilimsel süreç becerileri ve eleştirel düşünme beceri düzeyleri arasındaki ilişki* (Tez No: 206181) [Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Tezleri.
- Akdeniz, F. (2023). Matematik, analitik düşünme ve sonsuzluk. *Tarih Çevresi Dergisi*, Prof. Dr. Fikri Akdeniz Armağan Özel Sayısı 2. Dosya, 46-62. <https://www.tarihcevresi.com/mart23/dergi.pdf#page=46>
- Akkaya, A. (2013). Alıp Manaş Destanı'nda renkler. *Tarih Okulu Dergisi*, 6(15), 527-544. <https://doi.org/10.14225/Joh289>
- Akkaya, A., & Toprak, F. (2020). *Görsel okuryazarlık karikatürlerle Türkçe dersi işleme süreci*. Asos Yayınları.
- Akkaya, S., & Doymuş, İ. (2023). Konuşma eğitiminde dijital video kullanımı. Serkan Aslan. (Ed.), *Teknolojik yaklaşımlara dayalı Türkçe öğretimi* (1. baskı) (s. 140-165). Pegem Akademi.
- Akkoyunlu, B., & Yılmaz Soylu, M. (2010). Öğretmenlerin sayısal yetkinlikleri üzerine bir çalışma. *Türk Kütüphaneciliği*, 24(4), 748-768. <https://dergipark.org.tr/en/pub/tk/issue/48858/622491>
- Aldemir, E. (2018, 11-14 Ekim). *Geleceğin rol model lideri ve Elen Musk*. International Congress of Business, Economics and Marketing.

- Algın, G. (2023). *Öğretmenlerin mesleki yabancılaşması ve mesleki motivasyon düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Tez No: 782220) [Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Alici, İ., & Yılmaz, H. (2017). Duygusal zekâ ve alt boyutlarının ilişki yönetimi üzerine etkisi: ampirik bir uygulama. *Örgütsel Davranış Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 70-89. <https://dergipark.org.tr/en/pub/odad/issue/28629/305847>
- Alsancak, E., & Aybek, B. (2023). Ortaokul öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri ile akademik başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Bilimsel Eğitim Çalışmaları*, 7(1), 57-78. <https://doi.org/10.31798/ses.1289101>
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S., & Yıldırım, E. (2019). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri SPSS uygulamalı*. Sakarya Yayıncılık.
- Aran, Ö. C. (2015). Öz düzenleme ve çalışma becerileri arasındaki ilişki. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 5(2), 207-220. <http://dx.doi.org/10.14527/pegegog.2015.011>
- Arseven, A. (2016). Öz yeterlilik: Bir kavram analizi. *Electronic Turkish Studies*, 11(19), 63-80.
- Avcıoğlu, H. (2012). Zihinsel yetersizliği olan çocuklara sosyal beceri kazandırmada işbirliğine dayalı öğrenme ve drama yöntemlerinin etkililiği. *Eğitim ve Bilim*, 37(163). <https://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/797>
- Aydın, A. R. (2009). Öğretmen öğrenci ilişkilerinde empati ve öğretmenlerin rol modeli. *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, IX (4), 75-84. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/daad/issue/4497/61941>
- Bal, M. (2018). Türkçe dersinin 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi. *Turkish Studies*, 13(4), 49-64. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies>
- Barkowski, J. G., & Burke, J. E. (1996). Theories, models and measurement of executive functioning: an information processing perspective. G. R. Lyon & N. A. Krasnegor (Ed.), *Attention, memory and executive function* (235-262). Baltimore: Paul H. Brooks Publishing Co.
- Başaran, M., & Erdem, İ. (2009). Öğretmen adaylarının güzel konuşma becerisi ile ilgili görüşleri üzerine bir araştırma. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17(3), 743-754. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/817931>
- Başlı, M., Bekar, M., & Civelek, İ. (2017, 21-24 Ekim). *Kültürlerarası hemşirelikte "kültürel yeterlilik süreci modeli"ni anlamak*. 1. Uluslararası 4.Ulusal Kültürlerarası Hemşirelik Kongresi, Şanlıurfa, Türkiye.
- Beyaz, Ö. (2016). *Beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümünde öğrenim gören öğretmen adaylarının empatik eğilim ve empatik beceri düzeylerinin incelenmesi: Anadolu üniversitesi örneği* (Tez No: 440356) [Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Biçer, N., & Alan, Y. (2019). Kutadgu Bilig'de konuşma eğitimi. *Yeni Türkiye*, (105).
- Bora, E., & Baysan, L. (2009). Empati ölçeği-Türkçe formunun üniversite öğrencilerinde psikometrik özellikleri. *Klinik Psikofarmakoloji Bulteni*, 19(1). 39-47.
- Bozçelik, E. E. (2019). Aile bütçesinin yeni okuması: Finansal okuryazarlık. *Yeni Fikir Dergisi*, 11(23), 57-70. <https://dergipark.org.tr/en/pub/yenifikirjournal/issue/61756/923222>
- Cansaran, A., & Yapıcı, M. (2020). Öğretmen adaylarının çevre sorunlarına ilişkin görüşleri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(103), 1-12. <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.41873>
- Coşan, C. (2019). *Medya okuryazarlığı eğitim perspektifinde 11-13 yaş arası ilköğretim öğrencileri uygulamalı saha çalışması Türkiye örneği* [Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Creswell J.W., & Plano Clark V.L. (2018). *Karma yöntem araştırmalarının tasarlanması ve yürütülmesi* (Çev.: Y. Dede & S. B. Demir). Anı Yayıncılık.
- Çalışkan, A., Döyan, B., & Arıkan, Ö. U. (2020). Havayolu işletmelerindeki bilgi ve iletişim teknolojilerinin, çalışanların iş performansına etkisi, yenilikçiliğin aracılık rolü. *Antalya Bilim Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 78-99. <https://dergipark.org.tr/en/pub/abuijss/issue/55144/733240>
- Çiftçi, B., & Akça, D. (2019). 2005 ve 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının coğrafi beceri ve coğrafi kazanım alanlarının karşılaştırılması. *Eğitimde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 2(1), 33-59. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/768379>
- Çimen, Ü. (2020). Yöndeşen medyayı doğru algılama bağlamında medya okuryazarlığı eğitimi. *Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi*, 10(1), 117-137. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1168560>

- Demirci, İ., & Şar, A. H. (2017). Kendini bilme ve psikolojik iyi oluşum arasındaki fark. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(5), 2710-2728. <https://dergipark.org.tr/en/pub/itobiad/issue/31500/346203>.
- Demirci, M., & Bulut, A. (2020). Suriyeliler üzerine yapılan ilk dönem dil öğretimi çalışmalarındaki (2011-2017) Suriyeli tanımları hakkında bir değerlendirme. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(108), 11-34.
- Demirel, M. (2009). *Yaşam boyu öğrenme ve teknoloji*. 9th International Educational Technology Conference, Ankara, Türkiye.
- Dereli, E. (2023). Erken çocukluk döneminde önemi kavram: Öz düzenleme. Sinan Sönmez (Ed.). *Eğitim bilimleri alanında gelişmeler* (s. 200-220). Platanus Publishing.
- Dilekçi, A., & Karatay H. (2021). Türkçe Dersi Öğretim Programlarında 21. yüzyıl becerileri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 10(4), 1430-1444. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2162097>
- Dilekli, Y., Orakcı, Ş., & Ayçiçek, B. (2023). Öğretmen adaylarının öz yeterlik algıları ve öz düzenleyici öğrenme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 21(3), 1360-1383. <https://doi.org/10.37217/tebd.1313393>
- Eğmir, E., & Ocak, G. (2018). Eleştirel düşünme becerisi öğretim programı tasarısının öğrencilerin yansıtıcı düşünme becerilerine etkisi. *Journal of Theoretical Educational Science*, 11(3), 431-456. <https://doi.org/10.30831/akukeg.335388>
- Ekiz, D. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Anı Yayıncılık.
- Gültekin, H. (2019). *Türkçe dersi öğrenci çalışma kitaplarının 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi* (Tez No: 579207) [Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Gülüm, I. V., & Dağ, İ. (2012). Tekrarlayıcı düşünme ölçeği ve bilişsel esneklik envanterinin türkçeye uyarlanması, geçerliliği ve güvenilirliği. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 13(3).
- Güney, K., Ağlar, C., & Fidan, R. (2024). Beşinci sınıf Türkçe ve İngilizce ders kitaplarında 21. yüzyıl becerilerine yer verilmesinin incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 6(10), 263-286. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10844268>
- Güneyli, A., Özder, H., Konedralı, G., & Arsan, N. (2010). İlköğretim öğrencilerinin Türkçe ile diğer ders başarıları arasındaki ilişki. *Mediterranean Journal of Educational Research*, (7), 60-72.
- Güven, M. G. (2022). Sosyal ve duygusal öğrenmeye dair: Tanımı, kuramsal çerçevesi ve uygulamaları. *Alternatif Eğitim Dergisi*, 7(15), 9-18.
- İlgar, M. Z., & İlgar, S. C. (2014). Empatinin psikolojik olarak sıklıkla kullanıldığı süreç motivasyonel bir güç olarak: Kuramsal bir bakış. *İZÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(4), 51-74. <https://openaccess.izu.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12436/137>
- Kaçmaz, D., & Çağlar, B. (2022). Koro müziği eğitimi ve özgüven kavramı üzerine kuramsal bir inceleme. *Eurasian Journal of Music and Dance*, (20), 163-176. <https://doi.org/10.31722/ejmd.1077622>
- Karadağ, A., & Kapusizoğlu, M. (2022). Vatandaşlık okuryazarlığı ölçeği: Geliştirme, geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (30), 37-71. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/diclesosbed/issue/70823/1025971>
- Karakuş Aktan, E. N., Aslan, C., & Yalçın, A. (2021). Okuma stratejisi eğitiminin matematik dersi problem çözme becerisine etkisi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 9(2), 381-394.
- Karaoğlan, Ç. (2020). *Şiddet gören kadınların depresyon, psikolojik dayanıklılık ve benlik saygıları üzerine bir araştırma* (Tez No: 641140) [Yüksek Lisans Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Karatay, H., Dolunay, S. K., & Savaş, Ö. (2014). Türkçe öğretmenlerinin etkin dinleme ve dönüt durumları. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 2(4), 85-106. <https://doi.org/10.16916/aded.67920>
- Kartal, Y. (2019). *Üniversite Öğrencilerinin finansal okuryazarlık, finansal tutum ve davranış düzeylerini belirlemeye yönelik bir araştırma: Necmettin Erbakan Üniversitesi örneği* (Tez No: 558954) [Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Kasapoğlu, A. (2006). Empati ve sempati olgusuna vurgu yapan bazı ayetler. *Bilimname*, X(1), 33-61. <https://bilimname.erciyes.edu.tr/sayilar/200601/20060102.pdf>
- Kaya, N. (2015). Coğrafya eğitiminde aktif öğrenme ve öğrenci merkezli yaklaşıma tarihten iki örnek. *Millî Eğitim Dergisi*, 45(205), 150-169. <https://dergipark.org.tr/en/pub/milliegitim/issue/36159/406457>

- Kaya, V. H. (2017). Okuma becerilerinin fen bilimleri okuryazarlığına etkisi. *Millî Eğitim Dergisi*, 46(215), 193-207. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/441135>
- Kesici, A. (2024). Lisansüstü çalışmalara konu olan düşünme türlerinin sınıflandırılması. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15(1), 475-505. <https://doi.org/10.51460/baebd.1440632>
- Kıymaz, M. S., & Doyumğaç, İ. (2020). Türkçe öğretmeni adaylarının dinlediklerinden hareketle hazırlıksız konuşma başarıları: karma yöntem araştırması. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(4), 1049-1070. <https://doi.org/10.16916/aded.718809>
- Kıymaz, M. S., Ahat, O., Turan, M., Arslan, S., & Yenitürk, N. (2023). Türkçe ders kitaplarında deprem hazırlığı üzerine bir inceleme. *Çocuk, Edebiyat ve Dil Eğitimi Dergisi*, 6(1), 16-36. <https://doi.org/10.47935/ceded.1275179>
- Kiye, S., & Demir, E. (2018). 7. sınıf öğrencilerinde duygusal zekâ ile çatışma çözme davranışı arasındaki ilişkinin değişkenlere incelenmesi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(5), 639-645. <https://doi.org/10.18506/anemon.382322>
- Kurudayıoğlu, M., & Tüzel, M. S. (2010). 21. yüzyıl okuryazarlık türleri, değişen metin algısı ve Türkçe eğitimi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (28). <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/157039>
- Kutlu, G., & Akbulut, Y. (2019). Türkiye'de sağlık okuryazarlığı politikalarının hastaneler açısından değerlendirilmesi. *Konuralp Tıp Dergisi*, 11(1), 132-143. <https://doi.org/10.18521/kt.410677>
- Maden, S. (2021). Disiplinlerarasılık bağlamında ilk ve ortaöğretim programlarında Türkçe algısı. *Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(9), 51-72. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1899778>
- MEB (2019). *Türkçe Dersi Öğretim Programı İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar*. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- MEB. (2023a). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 5. sınıf ders kitabı*. Koza Yayınları.
- MEB. (2023b). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 6. sınıf ders kitabı*. Anka Kuşu Yayınları.
- MEB. (2023c). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 7. sınıf ders kitabı*. Dörtel Yayıncılık.
- MEB. (2023d). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 8. sınıf ders kitabı*. Ferman Yayıncılık.
- MEB. (2024). *Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli*. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Oğuz, E. (2023). *Beden eğitimi ve spor yüksek okulu öğrencilerinin problem çözme düzeylerinin incelenmesi* (Tez No: 813931) [Yüksek Lisans Tezi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Orkun, M. A., & Bayırlı, A. (2019). Öğrenme Stratejileri ve Öğretimi. *Maarif Mektepleri Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 2(1), 64-74. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/748758>
- Oymak, R. (2018). Türkçe öğretiminde göstergebilim dayanaklı görsel anlama ve anlatma becerisi eğitimi. *Uluslararası Dil Eğitimi ve Öğretimi Dergisi*, 6(2), 326-342. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijlet/issue/82541/1426872>
- Özbay, M. (2009). *Anlama teknikleri 1: Okuma eğitimi*. Öncü Kitap.
- Özdemir, H., & Atmaca, T. (2022). Sosyal sorumluluk çalışmalarının öğrencilerin sosyal gelişimlerine etkisinin öğretmenlerin görüşlerine göre incelenmesi. *Uluslararası Liderlik Eğitimi Dergisi*, 6(2), 69-91. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2540656>
- Özdemir, O. (2020). Türkçe eğitiminde geliştirilmesi gereken bir üst düzey düşünme becerisi: analitik düşünme. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(3), 950-971. <https://doi.org/10.16916/aded.751287>
- Özen, F. (2016). İlköğretim okulu yönetici ve öğretmenlerinin görüşlerine göre okul geliştirme aracı olarak hesap verebilirlik. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(03), 190-223. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ksbd/issue/16232/170000>
- Özgan, H., Çelik, Ç., & Bozbayındır, F. (2011). Müzakere becerileri ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(36), 65-76. <https://dergipark.org.tr/en/pub/esosder/issue/6150/82590>
- Özkan, R. (2010). Türk eğitim sisteminde himayeci değerler: İlköğretim ders kitapları örneği. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1), 1124-1141
- Özsoy, G. (2008). Üstbiliş. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(4), 713-740. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tebd/issue/26110/275094>

- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (Çev.: M. Bütün & S. Beşir Demir). Pegem Akademi.
- Polat, S. (2014). *Eleştirel düşünme becerisi öğretiminin çok yönlü incelenmesi* (Tez No: 373628) [Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Semerci, Ç. (2003). Eleştirel düşünme becerilerinin geliştirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 28(127). <https://eb.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/5126>.
- Sönmez, V., & Alacapınar, F. G. (2020). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri*. Anı Yayıncılık.
- Şener, A. C. (2005). *Doğru ve güzel konuşarak gelişen kimlik* [Yüksek Lisan Tez, Bilkent Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Şentürk, Y. (2021). *Girişimcilik becerisi kazandırmada öğretim materyali geliştirme ve kullanılabilirlik öğretim yöntem ve tekniklerini belirleme hakkında sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri (Bursa ili örneği)* (Tez No: 690553) [Yüksek Lisans Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Taneri, A. (2022). Öz denetim değerinin insan hakları yurttaşlık ve demokrasi ders kitabı metinlerinde bulunma durumunun incelenmesi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(2), 590–599. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ksusbd/issue/72391/1092302>
- Tanrıkulu, F. (2017). Türkçe öğretmen adaylarının sosyal medya yazışmalarındaki yazım ve noktalama yanlışlarının sebepleri: Whatsapp örneği. *Uluslararası Dil Eğitimi ve Öğretimi Dergisi*, 5(2), 129-143. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ijlet/issue/82537/1423508>
- Tanrıkulu, F. (2021). Çocuk kitabı yazarlarının Türkiye’de çocuk yayıncılığına ilişkin görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (58), 747-770. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/877745>
- Tatar, E., & Soylu, Y. (2006). Okuma-anlamadaki başarının matematik başarısına etkisinin belirlenmesi üzerine bir çalışma. *Kastamonu Education Journal*, 14(2), 503-508. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/819129>
- Telef, B. B. (2013). Psikolojik iyi oluş ölçeği: Türkçeye uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(3), 374-384. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/87222>
- Timur, B., Yılmaz, Ş., & Timur, S. (2014). Çevre okuryazarlığı ile ilgili 1992-2012 yılları arasında yayımlanan çalışmalarda genel yönelimlerin belirlenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 3(5), 22-41. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/207753>
- Topçuoğlu Ünal, F., & Özden, M. (2019). *Diksiyon ve konuşma eğitimi*. Pegem Akademi.
- Tönbül, Ö. (2020). Ortaokul öğrencilerinin benlik algısı ile empatik becerileri arasındaki ilişkinin sosyodemografik özellikler açısından incelenmesi. *Okul Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 3(2), 22-47. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/934788>
- Türel, Y. K., Şimşek, A., Şengül Vautier, C. G., Şimşek, E., & Kızıltepe, F. (2023). *21. yüzyıl becerileri ve değerlere yönelik araştırma raporu*. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Türk Dil Kurumu. (2024). *Güncel Türkçe sözlük, “İş birlikli”*. <https://sozluk.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 11 Temmuz 2024.
- Türk Dil Kurumu. (2024). *Güncel Türkçe sözlük, “Kaynak”*. <https://sozluk.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 18 Temmuz 2024.
- Türk Dil Kurumu. (2024). *Güncel Türkçe sözlük, “Sebat”*. <https://sozluk.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 12 Temmuz 2024.
- Türk Dil Kurumu. (2024). *Güncel Türkçe sözlük, “Sorumluluk”*. <https://sozluk.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 12 Temmuz 2024.
- Türk Dil Kurumu. (2024). *Güncel Türkçe sözlük, “Yönetim”*. <https://sozluk.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 18 Temmuz 2024.
- Türnüklü, E. B., & Yeşildere, S. (2005). Problem, problem çözme ve eleştirel düşünme. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(3), 107-123. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/77231>
- Uluçay, Ç., & Eryılmaz, S. (2015). 21. yüzyıl becerileri ışığında FATİH projesi değerlendirmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(2), 209-229. <https://dergipark.org.tr/en/pub/gefad/issue/6772/91207>

-
- Utma, S. (2022). Çocuk-medya etkileşiminde çizgi filmlerin rolü: medya okuryazarlığı çerçevesinde bir değerlendirme. *International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, 8(59), 875-886. <https://smartofjournal.com/files/smartjournal/171e1fe2-38e0-4448-8f25-d381bf73dc6e.pdf>
- Vardi, Ö., & Demiriz, S. (2021). 5-6 Yaş çocuklarının öz düzenleme ve duygu düzenlemeleri arasındaki incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41(3), 1993-2029. <https://doi.org/10.17152/gefad.925176>
- Yalçın, M. (2000). *Konaklama işletmelerinde tekdüzen hesap planı uygulamaları* (Tez No: 102315) [Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yücel, A. G., Çiftçi, B., & Durmaz, A. (2022). Yaratıcı düşünmenin sosyal bilgiler dersi öğretim programından çıkarılması: yenilikçi düşünme yeterli mi? *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 12(1), 239-253. <https://doi.org/10.30783/nevsosbilen.1064873>
- Yüksel, R. (2022). *Videoların konuşma becerisi üzerine etkisi: Öğretmen, öğrenci ve diğer paydaşların görüşleri* (Tez No: 718783) [Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
-